

Kriittinen korkeakoulu
– sivistyksen vapaita taitoja

KATSAUS

3-4 | 2007

KATSAUS 3-4 2007

ARTIKKELIT

- 2 Eurooppalaisen politiikan haasteet nyt | Paavo Arhinmäki
8 Ääni hiljaisuuden kaikuna – luonto mystikkojen arvoituksena
| Maiju Lehmijoki-Gardner
11 Olemista ja asettumista – vapaa taide, valta ja vallattomuus
| Markus Konttinen
15 Kieli vailla ominaisuuksia eli henkilökuvaus suomalaisessa kirjallisuudessa
| Esa Mäkijärvi

KIRJOITTAJAKOULUN SATOA

- 17 Kevät kirjoittaa | Eeva Kalliala
18 Keltainen olento | Kaisu Laaksoranta
26 Zygmunt | Johanna Kujala

KIRJA-ARVOSTELUT

- 28 Epäolemisen äärellä – Risto Ahti: *Ei kukaan* | Esa Mäkijärvi
29 Alkuperäiskäsikirjoituksen pitkä matka – Jack Kerouac: *Matkalla*
| Esa Mäkijärvi
30 Kerros kerrokselta – Günter Grass: *Sipulia kuoriessa* | Esa Mäkijärvi
31 Leikin loppu – Salla Susiluoto: *Missä leikki loppuu* | Esa Mäkijärvi
32 Kriittisen kuulumisia | Eero Ojanen

KATSAUS

Julkaisija

Kriittinen korkeakoulu ry
Albertinkatu 27 a B 12
00180 Helsinki
puh. (09) 684 0010
www.kriittinenkorkeakoulu.fi
info@kriittinenkorkeakoulu.fi

Vastaava päätoimittaja

Eero Ojanen |
eero.ojanen@kriittinenkorkeakoulu.fi

Toimitussihteeri

Hermann Yli-Tepsa |
hermanni.ylitepsa@gmail.com

Lehden ulkoasu

Pauliina Leikas | pauliina.leikas@uta.fi

Tilaushinta

20 euroa/vuosi (neljä numeroa)
irtonumero 6 euroa

Tilaukset, jäsenyys ja osoitteenmuutokset

puh. (09) 684 0010
info@kriittinenkorkeakoulu.fi

ISSN 1795-2131

Katsaus on kulttuurilehti, joka käsittelee Kriittisen korkeakoulun toimintakenttään liittyviä aihepiirejä. Lehti lähetetään jäsenenä yhdistyksen jäsenille.

Pääkirjoitus | Hyvä on totta

Onko pahuus lisääntynyt ja onko se jollain tavalla juuri tämän hetken ongelma?

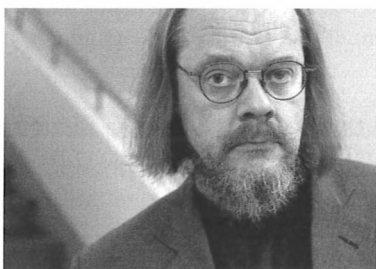
Näin helposti ajatellaan ja koetaan, mutta millä tavoin tuollaista asiaa voisi arvioida? Osa ihmisistä on aina kokenut, että juuri heidän aikansa on aivan erityisen paha ja ongelmallinen. Nykyaika on aina jotenkin epäselvä ja kaoottinenkin, menneisyys on niin paljon selkeämpi. Tämä piirre näyttää kuuluvan olennaisena inhimilliseen ajan hahmottamiseen. Jokainen sukupolvi kokee elävänsä aivan ainutlaatuista maailmanhistoriallista käännettä.

Tavallaan tämä ajattelu on myös aivan oikeutettua, koska jokainen ihminen tai sukupolvi tarkastelee aikaa ja historiaa vain itsestään käsin. Mutta juuri siksi pahuuden lisääntymisestä puhuttaessa kannattaa ainakin olla varovainen.

Maailmasta aina löytyy molempia, sekä hyvyyttä että pahuutta. Hyvyyttä vain on vaikeampi nähdä, ja sitä eri syistä vähätellään. Hyvyyttä on siellä, missä asiat toimivat niin kuin pitääkin ja ihmiset kohtelevat toisiaan luottavaisesti ja säällisesti. Tämä johtaa pahuuden ylikorostumiseen yleisessä tietoisuudessa. Kun yksittäisellä teolla mässäillään, syntyy tunne, että sellaiset ovat yleisempiä kuin ovatkaan. Poikkeuksesta tehdään numero, ei siitä, että asiat sujuvat. Tällaista ajattelua suosii etenkin media, mutta myös tiede ja tutkimus: hyviä asioita ei tutkita samalla tavalla kuin ongelmia. Miten asiat oikeastaan menevät silloin kun ne menevät hyvin? Pahoista asioista tietoa syntyy paljon enemmän.

Se, ettei hyvästä tehdä erityistä numeroa, on myös tavallaan ymmärrettävää. Hyvän tekemiseen ei välttämättä edes kuulu, että siitä pidetään suurta meteliä. Hyvistä asioista kertominen tai vaikkapa niiden uutisoiminen ei ole ongelmatonta sekään, mutta silti juuri siinä olisi opettelemisen ja aidon kehittämistyön paikka.

Pahuuden korostaminen ja sen yksipuolinen esittäminen on epärealistista todellisuuden kaventamista. Realismia on nähdä maailmassa vallitseva hyvä. Sitä on olemassa, koska ilman sitä ihmisten maailmaa ei yksinkertaisesti olisi olemassa. Hyvyys on tosiasioista perustavimpia.

EERO OJANEN

Eurooppalaisen politiikan haasteet nyt

PAAVO ARHINMÄKI

Suomalaisen EU-keskustelun ongelmia

Meillä Suomessa tunnutaan tällä hetkellä elävän tietynlaista hämmennyksen aikaa Euroopan unionin suhteen. Kukaan ei oikein näytä tietävän, mikä on Suomen EU-politiikka tai onko sitä edes. Nyt tarvittaisiin laajaa julkista ja poliittista keskustelua Suomen suhteesta Euroopan unioniin ja Suomen asemasta EU:ssa.

Vähäisessä suomalaisessa EU-keskustelussa tunnutaan harjoitettavan kaksinkertaista vaihtoehdottomuutta. Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa ei kyseenalaisteta, eikä kriittisiä näkemyksiä juurikaan esitetä, vaikka mielipidemittausten mukaan merkittävä osa suomalaisista on edelleenkin sitä mieltä, että jäsenyys Euroopan unionissa on huono ratkaisu. Kaikenlaiset EU-kriittiset näkemykset marginalisoidaan tehokkaasti sekä valtaapitävien että median toimesta, eivätkä kriittiset näkemykset juurikaan kanavoidu poliittisiin päätöksiin.

Esimerkiksi vasemmistoa syytetään usein EU-vastaisuudesta, jos se esittää kritiikkiä nyky-EU:ta kohtaan. Suomessa voi olla joko EU:n puolella tai sitä vastaan. Kriittisille välimuodoille ei anneta tilaa. Jos joskus oli syytä kuulua Suomi-Neuvostoliitto seuraan, niin nyt tämän on korvannut Eurooppalainen Suomi.

Suomalaisessa politiikassa ei juurikaan esitetä erilaisia vaihtoehtoja maamme EU-poliittisiin linjauksiin, eikä pureuduta laajemmin ja periaatteellisesti siihen, millaisessa unionissa haluamme tulevaisuudessa toimia. Avointa ja kriittistä kansalaiskeskustelua ja median uutisointia EU:sta olisikin siksi voimakkaasti kannustettava ja tuettava.

Aivan viime aikoina olemme saaneet tästä paljon esimerkkejä. Suomen kannalta vahingollisista sokerijuurikas- ja 141-päätöksistä käytiin yllättävän vähän kriittistä keskustelua, puhumattakaan EU:n kemikaaliviraston työntekijöiden ökyeduista.

Toisaalta ei eduskuntakaan halua ottaa sille kuuluvaa rooliaan. Esimerkiksi suuri valiokunta ei hallituspuolueiden jäsenten äänillä halunnut jättää edes eduskunnan varaumaa neuvotteluihin työaikadirektiivistä ja vuokratyödirektiivistä. Tämä siitä huolimatta, ettei eduskunnalla ollut mahdollisuutta perehtyä asiaan kunnolla ja hallitus haki muutosta neuvotteluvaltuuksiin.

EU:sta tiedottamisen ongelmia: tarkastuslausunnot ja flexicurity

Esitän kaksi esimerkkiä suomalaisen median haluttomuudesta uutisoida kriittisesti EU:sta. Ensinnäkin Suomalainen media vaikeni marraskuussa lähes täysin siitä, että EU:n tilintarkastajat eivät taaskaan myöntäneet vastuuvapautta EU:n komission budjetille varainhoitovuodelta 2006.

Jo kolmannentoista peräkkäisen kerran kielteiset tarkastuslausunnot kohdistuvat suureen osaan EU:n budjettia. Tuomioistuin on kieltäytynyt hyväksymästä kokonaisuudessaan komission tilejä jokaisena vuotena, jotta Suomi on ollut EU:n jäsenenä. Erkki Toivanen totesikin tämän osuvasti *Uuden Suomen* blogikirjoituksessaan, ja sanoi myös, että "Liikeyrityksenä EU olisi pantu konkurssiin vuosia sitten, ja sen johto istuisi telkien takana".

Euroopan unionin komission puheenjohtaja José Manuel Barroson tavoitteena onkin kuulemma saada kautensa aikana sellainen historiallinen tilinpäätös aikaiseksi, josta tilintarkastajat eivät näyttäisi punaista korttia. Tämä tuskin tulee onnistumaan.

...

Toinen esimerkki Suomessa hyvin vähällä keskustelulla ja mediajulkisuudella ohimenneestä asiasta on flexicurity, eli joustoturva, joka on komission puolesta otettu EU:n työllisyysstrategian kulmakiveksi.

Aikaisemmin tänä vuonna Euroopan komissio päätti ottaa joustoturvan työllisyysstrategiansa kulmakiveksi. Tällä voi olla arvaamattomia seurauksia.

Joustoturvan ajatus on otettu Tanskasta, joka on toteuttanut omaa, tanskalaiseen yhteiskuntaan mukautettua ja työmarkkinaosapuolten välisessä sopimuksella toimivaa joustoturvamallia. Joustoturvan pääperiaate on kaksiosainen: ensinnäkin sen idea on tarjota joustoa työnantajille helpotetun irtisanomisen puitteissa – työntekijä joustaa – ja toiseksi siihen kuuluvat olennaisena osana korkea työtömyyskorvaus ja muut edut. Jälkimmäinen luo heikon irtisanomissuojan edellyttämää turvaa työntekijöille.

Komission lähestymistapa joustoturvaan on saanut monet Euroopan parlamentin vasemmistoryhmä GUE/NGL:n edustajista nimeämään sen uudelleen joustoriistoksi. Komissio keskittyy ajamaan työmarkkinoita ja työlainsäädäntöä koskevan sääntelyn purkamista. Se puhuu korkean sosiaaliturvan tason tärkeydestä joustoturvan yhteydessä, mutta heti toisaalla haluaa rajoittaa juuri tätä samaa sosiaaliturvan tasoa oikeistolaisen logiikan mukaan, työmarkkinoiden houkuttavuuden turvaamiseksi.

Euroopan parlamentin työllisyys- ja sosiaaliasioiden valiokunnan mietintö joustoturvan yleisistä periaatteista on hyvin pieni askel parempaan suuntaan komission esittämistä näkemyksistä, sillä se nostaa esiin joitakin ongelmia joita lisääntynyt köyhyys ja epävarmuus tuottavat. Mietintö ei kuitenkaan muuta peruslähestymistapaa, eikä sen muuttaminen ollut täysistunnossakaan mahdollista.

Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa ei kyseenalaisteta, eikä kriittisiä näkemyksiä juurikaan esitetä, vaikka mielipidemittausten mukaan merkittävä osa suomalaisista on edelleenkin sitä mieltä, että jäsenyys Euroopan unionissa on huono ratkaisu. Kaikenlaiset EU-kriittiset näkemykset marginalisoidaan tehokkaasti sekä valtaapitävien että median toimesta, eivätkä kriittiset näkemykset juurikaan kanavoidu poliittisiin päätöksiin.

Euroopan parlamentin vasemmistoryhmän hollantilainen europarlamentaarikko Kartika Liotard antoi mietintöön lausunnon naisten oikeuksien ja sukupuolten välisen tasa-arvon valiokunnan puolesta, jossa mietintöön esitettiin lisäyksiä naisten ongelmallista asemaa työmarkkinoilla koskien. Ylivoimaisesti suuri osa esityksistä torjuttiin. Samoin Euroopan parlamentin vasemmistoryhmä teki täysistuntoon useita muutosesityksiä, joissa vaadittiin selkeämmin ja konkreettisemmin sosiaaliturvan tason nostamista, sekä vastustettiin työmarkkinoiden täydellistä vapauttamista. Nämä esitykset torjuttiin myös.

Joustoriistopakettia voikin nähdä suorana jatkumona EU:n palveludirektiivistä. Kyseinen direktiivi painettiin parlamentissa läpi täsmälleen samoin keinoin: suurimmat ryhmät, konservatiivit ja sosiaalidemokraatit sopivat keskenään paketin, jonka sanamuodot ja ajatukset olivat kauniita ja yleviä, mutta jonka konkreettinen sisältö oli varsin kylmä.

Työmarkkinat Euroopan unionissa epätyypillistyvät kovaa vauhtia. Työsuhteet ovat yhä enenevässä määrin määräaikaista, osa-aikaista, hyvin lyhyitä ja matalasti palkattuja. Valtaosa näitä töitä tekevästä EU-maissa on naisia, josta syystä kysymys on äärimmäisen tärkeä myös sukupuolten välisen tasa-arvon parantamisen kannalta.

Epätyypillisen työn ja työmarkkinoiden segmentoitumisen seuraus on yhä kasvava köyhyysongelma, jota ei voida ratkaista nyt esitettävällä joustoriistolla. Pelkästään työlainsäädäntöä vapauttamalla EU:n työllisyysstrategia vain lisäisi epätyypillisiä ja epävarmoja työsuhteita.

Komission lähestymistavassa jousto on tärkeää, ja turva on sanahelinää. Joustoturvan soveltamisen välitön seuraus monessa jäsenmaassa tulee olemaan se, että ihmiset menettävät työpaikkojaan.

EU:n joustoturvalla voi siis olla vakavia seurauksia jo lähitulevaisuudessa. Työntekijöiden irtisanomissuoja heikkenee samalla kun sosiaaliturvan tasoa ei tarkisteta. Mikäli asia saadaan jäsenmaissa julkiseen

keskusteluun, on todennäköistä, etteivät jäsenmaiden ammattiyhdistysliikkeet mallia muutoksista niele. Tärkeää olisi kuitenkin nostaa kissa pöydälle hyvissä ajoin.

EU-poliittisia linjauksia

Suomi on nykyisin jäsen täysin erilaisessa unionissa kuin mihin se liittyi vuonna 1995. Nykyinen EU on monella tavalla merkittävästi isompi. Vaikka EU:n avoimuussäännöksiä onkin parannettu, ei sen päätöksenteko edelleenkään ole läpinäkyvää. EU:n toimintaa on äärimmäisen vaikeaa, ellei jopa mahdotonta valvoa kansalaisten taholta. Tämä johtuu muuan muassa yhteisen kielen ja yhteisen poliittisen foorumin puutteesta, mutta myös unionin vahvasti talouspoliittisesta perusluonteesta. Euroopan unioni kärsii syvästä demokratiavajeesta.

Vasemmistoliiton tavoitteena on Euroopan unioni, joka turvaa jäsenmaiden mahdollisuuden rakentaa vapauteen, demokratiaan, tasa-arvoon ja kestäväan kehitykseen pohjautuvaa hyvinvointivaltiota. Hyvinvointivaltioon kuuluvat kaikille yhteiset julkiset palvelut, ihmisarvoisen elämän takaava sosiaaliturva sekä turvallinen ja terveellinen elinympäristö. Siihen kuuluvat myös täystyöllisyys, ihmisarvoiset työolosuhteet ja pienet tuloerot.

Monet näitä asioita edistävät päätökset jäävät tekemättä siksi, että kansainvälisen kaupan ja investointien vapauttaminen on antanut ylikansallisille yrityksille entistä paremman mahdollisuuden painostaa kansallisen tason päättäjiä. Seurauksena on kilpailu sijoittajien suosiosta – usein hyvinvointivaltion kustannuksella.

Kansallinen demokratia ei globaalin talouden oloissa riitä: markkinoiden ja yhtiövallan vastapainoksi tarvitaan ylikansallista demokratiaa, joka palauttaa mahdollisuuden hyvinvointivaltion kehittämiseen. Euroopan unionin on palveltava tätä tarkoitusta. Nykyisen kovaa kapitalismia edistävän Euroopan unionin sijaan tavoitteeksi on otettava sosiaalinen Eurooppa.

Jotta valta palveluiden tuottamisessa olisi oikeasti lähellä ihmistä, hyvinvointivaltion taloudelliset edellytykset on turvattava Euroopan tasolla. Tähän mennessä Euroopan unioni on toiminut suurelta osin markkinoiden ja yritysten ehdoilla, mutta jos niin halutaan, EU:n puitteissa voidaan myös asettaa rajat niiden vallalle. Jos yritysten voittoihin kohdistuville veroille säädettäisiin EU:ssa kaikkia jäsenmaita sitovat riittävän korkeat minimitasot, näiden maiden välinen verokilpailu olisi torjuttu.

Verokilpailun ohella hyvinvointivaltion perusteita uhkaavat kansainväliset kauppaneuvottelut, joiden yhtenä tavoitteena on purkaa ylikansallisesti toimivia yrityksiä rajoittavia sääntöjä ja avata yhä uusia aloja kilpailulle. Vaarana on se, että valtiot ja kunnat menettävät oikeuden rahoittaa julkisia palveluita, elleivät ne tue samalla summalla vastaavia yksityisiä palveluita. Tämä puolestaan johtaisi väistämättä julkisten, kaikkien saatavissa olevien palveluiden rapautumiseen.

Vasemmistoliiton tavoitteena olevassa sosiaalisessa Euroopassa valtioilla ja kunnilla on täysi oikeus tuottaa julkisia palveluita vailla velvollisuuksia vastaavien yksityisten palveluiden tukemisesta. EU:n ei tule vaatia jäsenmaita sitoutumaan julkisten palveluiden yksityistämiseen, vaan sen on päinvastoin käytettävä yhteistä voimaansa sen hyväksi, että yhtäkään maata ei pakoteta oman kansansa tahdon vastaiseen julkisten palveluiden purkamiseen. Jo yksityistetyt palvelut pitää voida palauttaa julkisiksi.

EU:n perussopimuksia on muutettava siten, että pääoma-, osinko- ja yritysverotuksen minimitasoista päätettäessä riittää yksimielisyyden sijaan jäsenmaiden enemmistön tahto: yksittäisen jäsenmaan lyhytnäköinen itsekkyyks ei saa estää verokilpailun torjumista. Tavoitteena on oltava näiden verojen harmonisointi ylöspäin, ei alaspäin.

EU:n pitää tunnustaa julkisten palveluiden erityisluonne ja vahvistettava EU-maiden oikeus tuottaa julkiset palvelut parhaaksi katsomallaan tavalla vailla velvoitteita yksityistämiseen ja kilpailuttamiseen. EU:n on määriteltävä kaikkia jäsenmaita sitovat peruspalveluiden minimitasot. EU:n on vaadittava julkiset palvelut pois Maaailman kauppajärjestössä, eli WTO:ssa neuvoteltavan, palvelujen kaupan vapauttamiseen pyrkivän GATS-sopimuksen piiristä. Jos tämä ei ole mahdollista, pitää GATS-sopimus hylätä.

Eurooppalaisten vasemmistopuolueiden yhteisenä tavoitteena on tuloerojen kaventaminen. Tämä merkitsee sekä palkkaerojen pienentämistä että

Kansallinen demokratia ei globaalin talouden oloissa riitä: markkinoiden ja yhtiövallan vastapainoksi tarvitaan ylikansallista demokratiaa, joka palauttaa mahdollisuuden hyvinvointivaltion kehittämiseen. Euroopan unionin on palveltava tätä tarkoitusta. Nykyisen kovaa kapitalismia edistävän Euroopan unionin sijaan tavoitteeksi on otettava sosiaalinen Eurooppa."

työntekijöiden yritysten voitoista saaman osuuden kasvattamista. Julkisella sektorilla kysymys on ennen kaikkea matalapalkkaisten, tyypillisesti naisvaltaisten alojen palkkojen korottamisesta.

Hyväkään palkka ei korvaa sitä, jos työssäkäynti vie ajan ja voimat muulta elämältä. Siksi vasemmiston tavoitteena on myös hyvä työelämä, joka joustaa työntekijän elämäntilanteen mukaan ja antaa hänelle nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa työpaikkansa asioihin.

Kaikissa näissä asioissa on Suomessa päästy ay-liikkeen työn ansiosta hiljalleen eteenpäin. Useat parannukset on saatu aikaan työntekijöiden, työnantajien ja valtion kesken tehtyjen kolmikantaisten sopimusten kautta. Eteenpäin pääseminen on kuitenkin vaikeaa ja vanhatkin saavutukset ovat vaarassa, koska työnantajat ovat yhä useammin monikansallisia yrityksiä, jotka voivat siirtää tuotantonsa sinne, missä palkat ovat pienimmät ja työntekijän turva heikoin. Siksi tarvitaan työntekijöiden oikeuksien puolustamista Euroopan tasolla.

Euroopan unioniin on vakiinnutettava Suomessakin hyväksi havaitun mallin mukainen järjestelmä, jossa työelämän pelisäännöistä sovitaan työntekijöiden ja työnantajien järjestöjen sekä EU:n instituutioiden välisissä neuvotteluissa. Yritysten vallan vastapainona on oltava voimakas ja toimintakykyinen eurooppalainen ay-liike, jolla on oikeus myös valtioiden rajat ylittäviin solidaarisuustoimiin kuten lakkoihin.

Jotta yksikään EU-maa ei voisi käyttää työntekijöiden oikeuksien polkemista kilpailuvalttina yritysten houkuttelemisessa, EU:n säädöksillä ja eurooppalaisten työmarkkinajärjestöjen välisillä sopimuksilla on määriteltävä kaikkia EU-maita sitovat työehtojen minimitasot. EU:n säädöksiin on turvattava myös työntekijöiden vaikutusmahdollisuudet ja ay-liikkeen toimintaedellytykset jokaisessa jäsenmaassa.

...

Hyvinvointia voi rakentaa monin eri tavoin, mutta ihmisoikeuksiin kaikkien on sitouduttava. Vasemmisto-

liiton mielestä Euroopan unioni ei saa tinkiä tavoitteessaan taata poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle alueellaan asuvalle ihmiselle. Sosiaaliset perusoikeudet on nyt nostettava EU:n politiikan ytimeen.

Julkisten palveluiden tavoin sosiaaliturva on parasta järjestää siellä, missä ihmisten tarpeet ja paikallinen tilanne tunnetaan parhaiten. Sosiaaliturvan hoitamiseen liittyy kuitenkin sama ongelma kuin julkisiin palveluihin: Tarvittavan lisärahoituksen saaminen ei onnistu, kun verokilpailu ajaa valtiot karsimaan menojaan silloinkin, kun talouden suhdanteet eivät sitä edellyttäisi. Siksi myös hyvinvointivaltioon kuuluvan kattavan sosiaaliturvan rakentaminen edellyttää verokilpailun pysäyttämistä.

Palveluiden tapaan myös sosiaaliturvan valinnoissa käydään kamppailua kaikille yhteisten julkisten järjestelmien ja markkinoiden ehdoilla toimivien yksityisten järjestelmien välillä. Tämän hetken EU:ssa voimakkaasti vaikuttava uusliberalistinen ajattelu-tapa luo paineita suosia yksityisiin vakuutuksiin perustuvia eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmiä kaikille yhteisten ja tasa-arvoisten mallien kustannuksella. Tähän painostukseen ei pidä alistua, vaan on säilytettävä mahdollisuus pohjoismaisen perinteen mukaisen hyvinvointimallin kehittämiseen.

Vaikka jokaisella maalla tulee jatkossakin olla oikeus päättää oman sosiaaliturvansa järjestämistavasta, kaikille eurooppalaisille pitää taata sosiaalisen turvallisuuden vähimmäistaso. Euroopan unionin tulee olla alue, jossa yksikään ihminen ei putoa kaikkien turvaverkkojen ulkopuolelle. Siksi tavoitteemme on kaikkia EU-maita sitova perusturvan vähimmäistaso.

Sosiaaliseen Eurooppaan kuuluu myös tinkimätön syrjimättömyyden periaate. Voimassaolevat etnisen ja sukupuolisen syrjinnän kieltävät säädökset on vietävä käytäntöön ja myös niiden ulkopuolelle jääneisiin syrjinnän muotoihin on puututtava. Naisten ja etnisten vähemmistöjen syrjintää ei pidä katsoa läpi sormien myöskään EU:n uusissa jäsenmaissa.

Kaikenlaisen syrjinnän estämisen lisäksi EU:n on aktiivisesti edistettävä naisten ja miesten välisen tasa-arvon toteutumista niin työelämässä kuin sen ulkopuolellakin. Tämä työ on aloitettava unionin omista toimista: EU:n budjetista tulee tarkastella sen perusteella, mitkä ovat niiden – esimerkiksi rakennerahojen kautta myönnettyjen varojen – vaikutukset miehiin ja naisiin. EU:n toimielimiin on nimettävä tasapuolisesti molempien sukupuolten edustajia.

Suomen on oltava tasa-arvopolitiikan edelläkävijä ja tuettava voimakkaasti yleisen, myös työelämän ulkopuolista sukupuolista syrjintää koskevan direktiivin säätämistä, jotta voidaan estää muun muassa verotukseen ja palveluihin sekä sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmiin monissa maissa liittyvät naisia syrjivät käytännöt.

...

Samoista syistä kuin vasemmiston tavoitteeksi ei riitä suomalainen hyvinvointivaltio, meille ei voi riittää myöskään sosiaalinen Eurooppa. Verokilpailu ja työehtojen polkeminen sekä ihmisoikeuksien rikkominen ja ympäristönsuojelun laiminlyönti ovat kaikki globaaleja ongelmia. Ne on saatava kuriin Euroopassa, mutta samaan aikaan on pyrittävä niiden lopettamiseen myös muiden maanosien maiden kesken. Tässä oikeudenmukaisuuden globalisoinnissa Euroopan tulisi olla rohkea ja ennakkoluuloton edelläkävijä.

Jotta me eurooppalaiset todella olisimme reilumman maailman puolella, meidän on otettava huomioon myös se, miten itse vaikutamme muun maailman maiden, ja erityisesti köyhimpien maiden, mahdollisuuksiin oman hyvinvointinsa rakentamisessa. EU:n on vastustettava sellaisia kansainvälisiä sopimuksia, joilla heikossa neuvotteluasemassa olevat maat pakotetaan purkamaan julkisia palveluita ja siten avaamaan uusia markkinoita rikkaiden maiden yrityksille. EU:n on myös lopetettava köyhien maiden omaa tuotantoa syrjäyttävä, vientitukiin perustuva polkumyynti ja kannatettava näiden maiden oikeutta suojata

omaa tuotantoaan tulleilla. Erityisen tärkeää tämä on maatalouden kohdalla.

EU:n on käytettävä poliittista ja taloudellista voimaansa Maailman kauppajärjestön, WTO:n, Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston, IMF:n demokratisoimiseksi tai niiden korvaamiseksi uusilla, demokraattisilla järjestelyillä. Näiden tavoitteiksi maailmantalouden sääntelyssä on asetettava taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kehitys sekä globalisaation hyötyjen ja kustannusten tasapuolinen jakautuminen. Samalla on vahvistettava YK:n valtuuksia ja voimavaroja globaalien kysymysten ylimpänä auktoriteettina. Viime kädessä tavoitteena on oltava demokraattinen globaali järjestelmä.

Euroopan unionin on toimittava velkaantuneimpien köyhien maiden velkojen mitätöimiseksi ja rahoituslaitoksista riippumattoman velkasovitteluelimen perustamiseksi. Monien köyhimpien maiden kehityksen estää suuri ulkomaanvelka, jonka hoitaminen vie rahat kansantalouden ja kansalaisten hyvinvoinnin parantamiselta. Velat myös pakottavat nämä maat noudattamaan velkojen "rakennesopeutusohjelmia", jotka tyypillisesti edellyttävät julkisen sektorin karsimista ja markkinoiden avaamista.

EU:n on myös otettava käyttöön Tobinin veron tyyppinen valuutanvaihtovero, joka mahdollistaa lyhytaikaisten pääomaliikkeiden hillinnän ja toimii samalla hyvänä kehitysyhteistyön ja YK:n lisärahoituksen lähteenä. EU:n on myös kannustettava muita maita ja alueita tällaisen veron käyttöönottoon. ■

Kirjoitus pohjautuu puheenvuoroon Kriittisen korkeakoulun "Kriittinen Eurooppa" -yleisöluento-sarjassa, 3. 12. 2007.

Kirjoittaja on Vasemmistoliiton I varapuheenjohtaja ja kansanedustaja.

Ääni hiljaisuuden kaikuna

– luonto mystikkojen
arvoituksena

MAIJU LEHMIJOKI-GARDNER

Vaikka monet maailmanuskonnot ovat nähneet Jumalan tai jumaluuden pohjimmiltaan ajattomana ja epäruumiillisena, lähes kaikki ne silti uskovat Jumalan tai jumaluuden näkyvän ajassa ja paikassa. Niin lännen kuin idän uskontojen mukaan Jumala siis jättää jälkensä aistien todellisuuteen ja, kääntäen, äänten, makujen ja kosketuksen todellisuudessa on mahdollista aavistaa Jumala tai jumaluus. Kovin armoton – ja tarpeeton – olisikin se Jumala, joka ei jättäisi jälkeä konkreettiseen todellisuuteen. Sellaista abstraktioiden jumalaa olisi ihmisen turha lähestyä uskonnollisine riitteineen ja taiteellisine ilmaisuneen – ne olisivat pelkkää ilvehdintää sokean Jumalan edessä. Yhtä tyhjänpäiväistä olisi etsiä tätä Jumalaa toisesta ihmisestä tai luonnosta. Niin ihminen kuin luonto olisi jumaluuden näkökulmasta pelkkää lumentodellisuutta. Kaikeksi onneksi maailman valtauskonnot ovat kuitenkin nähneet Jumalansa tai jumaluutensa läpäisevän tavalla tai toisella todellisuuden kaikki kerrokset. Tähän jumaluuden läpäisevään voimaan ovat luottaneet niin arkeaan elävät tavalliset ihmiset kuin Olivier Messiaenin kaltaiset taiteilijat ja uskontojen raskaan sarjan ottelijat, mystikot.

Tässä puheenvuorossa keskityn oman alani mukaisesti kristilliseen mystiikkaan, tällä kertaa siis mystikkojen luontosuhteeseen. Näkökulmani on mystiikkaan ja kristinuskoon syventyvä, mutta tämä avarahko näkökulma palvelee samalla roomalaiskatoliseen traditioon voimakkaasti sitoutuneen Olivier Messiaenin tuotannon tulkintaa. Messiaenin kirkollisiin aiheisiin keskittyvässä musiikissa kaikui mystikkojen perintö. Hänellä oli mystikkojen tavoin haltioitumisen taito, joka näkyi muun muassa lintujen laulukulttuurin antaumuksellisena vaalimisena. Mystikkojen lailla hän myös palasi yhä uudelleen ikuisuuden ja ajallisuuden vaikeaan liittoon, tulkiten sitä muun muassa teoksessa *Vingt regards sur l'Enfant Jésus*, josta kuulumme otteita Jaana Kärkkäisen tulkitsemana. Pikkuisesa Jeesuksessa yhdistyi monia mystikkojen rakastamia paradokseja: hänessä kaikkivoipa liittyi haurauteen, ajaton inhimilliseen elämänsäkaareen ja luonnontakainen luonnonlakien alaiseen.

Kristinuskon parissa vaikuttaneita mystikkoja tarkastellessa on muistettava, että juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin käsitys luonnosta eroaa ratkaiseviltä osin Aasian uskontojen perinteestä. Panteistisen tradition pohjalta syntyneet buddhalaisuus ja hindulaisuus näkevät luonnon osana jumaluutta. Juutalaisuus, kristinuskko ja islam puolestaan uskovat luonnon vain heijastavan Jumalaa. Molemmissa valtatraditioissa Jumala siis näkyy aistitodellisuudessa, mutta buddhalaisten ja hindulaisten uskoessa luonnonkappaleiden – ja myös ihmisen – jumalallisuuteen, kolme suurta monoteistista uskontoa käsittävät Luojan olevan perusolemukseltaan

Kirjoitus pohjautuu Kriittisen korkeakoulun Virtaa-klubilla 22. 10. 2007 pidettyyn esitelmään.

muuta kuin luomakuntansa. Näin meidän kaikkien tuntema ajatus ihmisestä Jumalan kuvana asettuu kontekstiinsa: monoteistisissa uskonnoissa ihminen on Jumalan kuva, häntä heijastava pinta, mutta ei itessään jumaluutta sisältävä.

Juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin oppineet ovat luonnehtineet Jumalan olevan immanentti eli läsnä, mutta samalla transsendentti eli todellisuuden rajat ylittävä ja siitä olemuksellisesti poikkeava. Siinä missä buddhalainen tai hindulainen mystikko saat- taa nähdä jumaluuden asuvan kasveissa tai eläimis- sä, juutalainen, kristillinen ja islamilainen uskonnon tulkki vain aavistaa luonnossa vaikuttavan Jumalan- sa. Aistitodellisuus viitoittaa näiden uskontojen ihmis- tä Jumalaa kohti, mutta sen antamat tienviitat eivät ole suinkaan helposti tulkittavia eikä niiden merkki- kielestä ole yksimielisyyttä. Monoteististen uskonto- jen luontosuhteeseen oman vaikeuttavan lisänsä on tuonut ihmisen ja luonnon välille tehty ero. Siinä mis- sä aasialaiset uskonnot näkevät sekä luonnon että ih- misen sielullisina, ja sitä kautta yhtäläisenä osana uudelleensyntymisen suurta ketjua, juutalaisuus, kris- tinusko ja islam puolestaan käsittävät sielun, ja sen myötä pelastuksen, ihmiselle varattuna etuoikeutena. Näin monoteististen uskontojen kosmoksessa on kol- me todellisuuden tasoa – Jumala, ihminen ja luonto. Ne vaikuttavat toisiinsa, mutta ovat silti olemuksellisesti omia eriytyneitä kokonaisuuksiaan. Messiaenin tuo- tannossa monoteististen ja aasialaisten uskontojen eri- ävät näkökulmat luontoon tosin madaltuivat, sillä kris- tillisestä perusvakaumuksesta huolimatta hän sai innoitusta myös Aasian uskonnoista ja kulttuureista.

Kristillisen mystiikan tradition tuntemus auttaa Oli- vier Messiaenin musiikillisen aistitodellisuuden tul- kinnassa. Muun muassa Messiaenin kokema äänien ja värien synestesia eli äänien kuuleminen värejä nä- kemällä oli myös monien mystikkojen kokemusmaa- ilmaa, sillä pyhimyselämäkerrat ja mystiikan oppaat luonnehtivat hengellisiä huippukokemuksia niiden sy- nesteettisyyden avulla. Näin mystikkojen hurmos oli

makujen, hajujen, aistimusten, äänien ja kuvien yh- teensulautunutta sinfoniaa. Myöhäiskeskiajalla vai- kuttaneen Jean Gersonin mukaan mystiikan ydin olikin vastakohtien raukeamisessa (lat. *coincidentia oppositorum*) – aistien yhteensulautuminen oli osa tä- tä vastakohtien kumoamista.

Samalla viiden aistin koettuun harmoniaan liittyi mystiikassa vielä aistien yhteissoinnin vastakohta: aistien hierarkia. Aistien hierarkiassa silmän taide sai sittenkin korkeimman ylistyksensä – olihan ”Jumalan katselu” eli *visio Dei* mystikon kokemuksen kirkas- tushetki ja kristityn tuonpuoleista elämää luonnehti- va harras toive. Mutta kovin lähellä katselun taidet- ta oli myös muusikkojen mieliaisti, kuulo. Kristillinen taivaskäsitysikin oli oikea sibeliusakatemiaisen toi- veuni – kuorolaulua, fanfaareita ja jopa tanssia *non stop*, ian kaikkisesta ian kaikkiseen. Sanalle ja äänel- le annetusta painoarvosta kertoi jo luomiskertomus, jossa Jumala ensin sanoi aiotun todellisuuden, sitten loi sen ja lopulta vahvisti tehdyn katsomalla. Luomi- sen huikea kosminen näytös alkoi näin sanojen voimalla: ”Jumala sanoi: ”Tulkoon valo! Ja valo tuli. // Jumala näki, että valo oli hyvä.” (1. Moos. 3–4).

Mystikkojen ja taiteilijoiden kannalta merkittävää on myös se, että näkeminen ja kuuleminen on kris- tinuskon traditiossa ymmärretty kaksisuuntaiseksi – *visio Dei*:ssä ihminen katseli Jumalaansa, samalla kun hän tuli Jumalansa näkemäksi. Myös ääni koe- taan samalla tavalla kahteen suuntaan aukeavaksi – Jumala paljastaa siinä itsensä, mutta Jumalan myös uskotaan kuuntelevan ihmisen ääntä. Tästä Juma- lan koetusta keskusteluhaluista kertovat Raamatun sadat värikkäät dialogit ihmisen ja Jumalan välil- lä. Keskustelevaan uskonnolliseen ajatteluun pohjaa myös kaiken kirkollisen liturgian mielekkyys, sillä siinä laulun ja rukouksien kauneutta ei ymmärretä luodun vain ihmisen iloksi vaan niillä uskotaan ole- van myös taivaallinen kuulijakuntansa. Tätä musi- killista keskusteluyhteyttä liturgiassa lienee hakenut myös Messiaen toimiessaan kuusikymmentä vuotta

Pariisin Pyhän Kolminaisuuden kirkon urkurina – monelle muulle lahjakkaalle säveltäjälle ja maineikkaalle musiikin professorille olisi varmasti tullut varsin nopeasti mieleen jättää taakseen urkulehterin viluinen arki.

Kristillisen mystikan monitahoiseen aistioppiin oman lisänsä antoi kuitenkin vielä aiempien ajatusten vastakohta, aistien halveksunta. Jos Jumalan koettiin tekävän itsensä tiettäväksi aistittuina todellisuuksina – näkyinä, kuulohavaintoina, sekä myös makuna, tuoksuna ja kosketuksena – ja jopa valpastavan nämä aistit äärimmilleen, hän myös ilmeni mystikoille näiden aistimusten täydellisenä lomaantumisenä, syvänä äänettömänä kuiluna. Jumala oli myös Ristin Johanneksen julistama "sielun pimeä yö," jota luonnehti kaikkinaisen aistinautintojen puute. Mystikot ajattelivat, että Jumalan läsnäolon merkinä eli teofaniana saattoi olla yhtä hyvin äänien suloinen sointi, vaikkapa Messiaenin vaalima lintujen liverry, kuin myös äänten vaikeneminen, niiden väliset hiljaisuudet. Viisaus ei vain sirkuttanut, vaan se myös vaikeni ja odotti. Äänen kristillisen tulkintakehikon ymmärtämiseksi onkin hyvä muistaa, että kristillinen perinne suhtautui varauksellisesti spontaneiteettiin – äänien järjestelmällinen harmonia nähtiin Jumalan temppelinä, kun taas niiden sekava paljous kertoi kaaoksesta ja sen myötä oletetusti myös Jumalan hiljenemisestä melun keskellä. Kristinuskon oli tässä itselleen uskollinen, sillä se näki tahdonalaisen ja järjestelmällisen hyvänä, kun taas satunnainen ja spontaani koettiin oletetun epärationaalisuutensa vuoksi ongelmalliseksi. Menneisyyden ihmisille tämä pyrkimys luonnon ja aistitodellisuuden hallintaan olikin ymmärrettävä fantasia – eliväthän he vielä aikana, jolloin luonto oli monin verroin heitä vahvempi ja siksi kykeneväinen hetkessä – yhdellä myrskyllä tai yllättävällä roudalla – murskaamaan ihmisen (agri)kulttuurillaan luoman järjestyksen illuusion.

Keskiajan rakastetuimman pyhimyksen, Franciscus Assisin, monisäikeinen suhde luontoon sopii hyvin

päättämään tämän keskustelunavauksen, olihan Franciscus myös Messiaenille tärkeä ja häntä koskeva ooppera yksi Messiaenin viimeisistä päätöistä. Franciscuksen legendoissa luonnolla oli erityinen roolinsa. Se näkyi Franciscuksen ystävällisissä väleissä Gubbion kaupunkia säikytelleen suden kanssa ja myös hänen saarnoissaan linnuille. Tämän ansiosta Franciscusta muistetaan eläinten suojelijana ja hänen juhlapäivänään lokakuussa ihmiset jopa tuovat karvasujaan kirkkoon siunattaviksi.

Keskiaikaisen Franciscuksen legendan viesti ei kuitenkaan ollut pelkästään ylistysveisuuta viattomille luonnon kappaleille, vaan myös muistutus kristillisen kulttuurin monimuotoisesta ja vaikeasti tulkittavasta suhteesta luontoon ja ylipäätään aistitodellisuuteen. Legendan mukaan Franciscus ei näet linnuille saarnatessaan suinkaan pelkästään ihaillut Messiaenin tavoin näiden riemukkaita suloääniä – muisikin rakastajan kauhuksi Franciscus myös käski lintuja vaikenemaan. Nyt oli lintujen aika kuunnella Franciscusta. Lintujen havainnollistaman spontaanin tunteen, iloisen sirkutuksen oli aika alistua Franciscuksen personifioimalle tahdonalaiselle järjelle ja Sanan julistukselle. Mitä ajatuksia tämä kohtaaminen herättää taiteen ja luonnon rakastajassa? Ehkä ensin kauhun, sillä 2000-luvun ihminen tietää, että 1200-luvulla eläneen Franciscuksen fantasia ihmistä kuuntelevasta ja hänen edessään hiljennetystä luonnosta on tänään enemmän kuin täyttä totta. Mutta Franciscuksen ja pikkulintujen kilpalaulu voidaan myös nähdä hienosyisenä esityksenä äänen ja hiljaisuuden vuorovaikutuksesta. Äänien sulokkuus musiikissa ja luonnossa on lahjakkuutta, mutta lahjakkuutta vaatii myös hiljeneminen ja kuuntelu. Luovuudesta saattaa tulla taakka, mikäli se ei yhdisty seitsemännen luomispäivän sapattilepoon eli luovuudesta ja luomisesta kieläytymiseen. Näin Franciscuksen ja lintujen kohtauksissa laulun ja hiljaisuuden, toiminnan ja levon, vuorottelevat tasot antoivat mahdollisuuden todelliselle vuoropuhelulle. ■

Olemista ja asettumista

– vapaa taide, valta
ja vallattomuus

MARKUS KONTTINEN

Ajatukseni on hieman muotoilla omalla tavallani sitä käsitystä, mikä meillä kaikilla on kiinnostuksemme ja havaintojemme kautta vallasta ja toisaalta vapaudesta liittyen taiteeseen. Voin sanoa jo tässä vaiheessa että niitä molempia mielestäni sisältyy taiteeseen itsestään selvästi ja taiteilija hankaloittaa taiteen syntymisen jos hän tarkoitushakuisesti pyrkii kieltämään tämän.

Tuon esiin joitakin näkökulmia kuvan ja sanan suhteessa ja toisaalta siihen miten niiden keskinäiseen suhteeseen tai itsenäisyyteen liittyvää assosiaatiota syntyy. Edelliseen liittyy kiinteästi mistä näkökulmasta ja kuka tätä vuoropuhelua suuntaa tai avaa. En pyri tässä tilanteessa kehäpäätelmien kautta vastauksiin tai synteisiin, vaan rajallisen alustuksen kautta herättämään ajatuksia vallasta ja vapaudesta sekä myös kysymyksen, mitä aika ja tila merkitsevät tulkinnalle tai taideteoksen havaitsemiselle ja mitä itsekukin tekee projisoidessaan valtaa tai vapautta taiteilijan identiteettiin.

Luontoa pidetään suurimmalta osaltaan hyvin selkeästi rationaalisena. Kukka ei turhamaisuuttaan tai muodollisista syistä kehittä itselleen kirkkaita värejä tai ihmisen silmissä täydellisiä muotoja. Se pyrkii herättämään huomiota jotta se löytäisi pölyttäjän – vaikka mehiläisen. Kukan elämä muodostuu syntymästä, kasvusta ja kuolemasta. Nämä kaikki vaiheet palvelevat tavalla tai toisella niin sanottua luonnon kiertokulkua. Ihminen sen sijaan hämmentyy syntyessään, ihmettelee miksi hän elää ja pelkää kuolemaa. Ihminen kysyy: miksi sitten kukille ei riittäisi yksi tehokas väri tuohon rationaaliseen tehtävään, miksi niiden sadat mielikuvitukselliset väriyhdistelmät? Niin miksi? Näistä lähtökohdista on ymmärrettävää että hän pohtii olemassaoloaan ja pyrkii vaikuttamaan siihen mitä mielikuvituksellisimmin tavoin, jopa niin että hän voisi sivuuttaa tuon ahdistavan ajatuksen kuoleman lopullisuudesta. Tässä tilanteessa hän kohtaa myös vallankäytön ja tekee valintansa sen suhteen. Eksistentialismin perusajatusta mukaillen ihminen syntyy vapautensa vankilaan. Tuossa vankilassa syntyy myös taide.

Ingmar Bergmanin elokuvassa *Seitsemäs Sinetti* ritari pelaa shakkia kuoleman kanssa. Ritarin ajatuksena on pelata aikaa itselleen ennen kuin kuolema ottaa hänet mukaansa. Ritari etsii todellista tietoa koska hänen uskonsa horjuu. Kuolema on hänen mielestään paras kumppani tämän tiedon löytämiseen. Kuolema kuitenkin vaikenee tavoilleen uskollisena ja pelaapelinsä tehokkaasti loppuun. Kuoleman rooli on rationaalinen ja johdonmukainen. Ritarin epäuskon keskellä hänen valoisin kokemuksensa

liittyy hetkelliseen harhautuneeseen havaintoon pelin aikana. Hän huomaa seurueestaan erkanevan esiintyvien taiteilijoiden perheen. He ovat NÄHNEET hänen pelinsä. Itse asiassa ainoastaan aviomies näkee kuoleman istumassa pelilaudan toisella puolella. Vaimo ei näe, mutta hän USKOO aviomiestään. Tarina tapahtuu keskiajalla ruton riehuessa – juuri tätä shakkia pelaava kuolema symboloi.

Tove Janssonin kirjassa *Näkymätön Lopsi* hieno rouva Vilijonkka odottaa sitä suurta onnettomuutta. Kun suuri myrsky sitten nousee, hän vetäytyy talonsa siivouskomeroon. Tuolla siivouskomerossa hän kuvittelee myrskyn, joka on suurempi kuin mikään todellinen myrsky. Myrsky, joka riehuu oikeasti hänen talonsa ulkopuolella, osoittautuu kuitenkin todelliseksi myrskyksi. Myrsky ajaa Vilijonkan ulos ja suuri pyörre vie lopulta kaikki hänen rakkaat tavaransa. Tove Jansson voisi todeta myös, ettei Vilijonkka ole enää entisensä tämän myrskyn jälkeen, ainakaan muutama tuntiin. Hän on NÄHNYT jotain muuta.

Ingmar Bergmanin elokuvissa on jollain tavalla läsnä aina jumalan hiljaisuus. Hiljaisuus on sitä, että se todellinen kumppani ja toinen puuttuu ja on tästä syystä erityisesti läsnä. Henri Matisen maalauksissa on usein kaksi komplementtiväriä, mutta kolmannelta väritä puuttuu pari. Tove Janssonin kirjoissa on läsnä luonnon hiljaisuus ja itsenäisyys. Tätä vasten henkilöhahmojen mielikuvituksellinen yhteiselämä jää jotenkin ymmälleen.

Oscar Wilden tulkintaa Narkissos-myytistä pidetään omalla tavallaan visuaalisesti kaksisuuntaisesti kommunikoivasta taideteoksesta vapauttavana ajatuksena. Oscar Wilden tarina ei pääty klassisesti narsissin kasvamiseen narsistisen narkissoksen muistoksi lammen rannalle, vaan hän ottaa myös lammen mukaan tarinaan. Lampi muuttui suolaisen veden ruukuksi omista kyynelistään koska se ei voinut enää peilata omaa kauneuttaan Narkissoksen silmistä tämän kuoltua. Puuttumatta siihen sentimentaalisuuteen jota tämän tyyppinen itsensä peilailu ylittää

edustaa, on tämä kokemuksen jakautuminen kuitenkin alkua sille kehitykselle, joka tunnustaa sen toisen vääjäämättömän merkityksen myös taiteellisen prosessin muotoutumisessa. Tämä taideteoksen jakautuminen kahtia, toisaalta itsenäisyyteen ja toisaalta hämmennykseen on eräs niitä avaimia joita taiteelliseen prosessiin liitetty ajatus vapaudesta käyttää.

Taideteoksen katsomiseen, joka johtaa NÄKEMI-SEEN liittyy lähtökohta, joka muuttaa katsojan katsottavaksi. Tämä prosessi sisältää luottamuksen sitä hämmennystä kohtaan, joka alkaa johdattaa katsojaa taideteoksen omalla läsnäololla. Tällöin taideteos ja katsoja unohtavat kätevimmän tavan solmia kengännauhat tai unohtavat purkaa maalauksen läsnäolon käyttäen kullekin aikakaudelle sopivaksi todettuja (poliittisesti korrekteja) koodeja.

Se hämmennys joka jättää istumatta tuolille seurasa on kuitenkin voimakkaimmin läsnä, kun alkaa keskustelu elämän merkityksestä.

...

Taiteilija tekee tekoja tuohon tyhjään tilaan tai kohtaan. Tai hän tekee tekoja tuon tilan ympärille. Näitä tekoja tehdessään hän käyttää valtaa suvereenisti ja – tai niin hän mahdollisesti ainakin haluaisi ajatella, tai ainakin erityisesti yleisö haluaisi ajatella. Hän asettaa näyttämön tai pelilaudan, jolla siirtelee elementtejä. Ajatus taiteilijasta työhuoneellaan vain omien inspiraatioidensa pauloissa säveltämässä tai maalaamassa virtaavassa yhteydessä alitajuntaansa on miellyttävän kompromissiton ja epätosi. Puuttumatta enempää tämänpäiväiseen laajaan taiteilijan työnkuvan tai sosiaalisen sitoutumisen muutokseen, on hänen päänsä sisäinen virtaama myös huomattavan sotkuinen vyyhti. Kalervo Palsa kirjoittaa päiväkirjoissaan tai maalaa maalauksissaan uudelleen sen itkun, jonka me kaikki jo itkemme syntyessämme ja ehkä muutaman kerran myöhemminkin... Sarkastisesti ja julmasti todettuna hänen kuoltuaan on varmasti palkitsevaa taidehistorian valossa ajatella uhria jonka hän suoritti kaikkien

yksinäisten puolesta. Miten piinallista se kuitenkin oli yhteisölle ja hänelle itselleen, hänen eläessään. Puberteettiseen itseilmaisuun sisäänkirjoitettu manipulaatio vaatii heikoimmillaan yhtymistä omaan itkuunsa tai nauruunsa, jättäen taideteoksen usein oman onnensa nojaan. Palsan tapauksessa kyseinen ketju ei onneksi ollut noin suoraviivainen, hänen teoksensa kyllä astuivat myös tuonne hämmennyksen puolelle. Kommunikatiivisesti kyseessä oli kuitenkin akuutti umpikuja ja uhri. Tässä monilemmipuolisessa identiteettien ymmärtämättömyyden tilassa taideteos jää usein jollakin tavoin jalkoihin.

Tämä taiteilijan absoluuttisen vallankäytön noidankehä, jonka taiteilija tunnustaa teostensa rajallisuudella, peilautuu yksinkertaisesti varsin usein vasten julkista valtaa ja esivaltaa. Taiteilijoiden suhde julkiseen valtaan on lähes kanonisoidun vastakkainen. Poliittisen taiteen päämäärät ovatkin kummuneet tuon kahtiajaon ylittämistä ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen uusien muotojen esiin tuomisesta. Taiteilijan on ehkä perustellustikin vaikea identifioitua julkiseen vallankäyttöön koska tämä ei tunnusta tätä hämmennystä tai

*Ajatus taiteilijasta työhuoneellaan
vain omien inspiraatioidensa pauloissa
säveltämässä tai maalaamassa
virtaavassa yhteydessä alitajuntaansa on
miellyttävän kompromissiton ja epätosi.*

jumalan hiljaisuutta. Kuitenkin myös poliittisen taiteen ja julkisen vallan taustalla on kysymys ihmisestä ja hänen rajallisuudestaan. Toistaiseksi taide on pystynyt elämään tuon rajallisuuden kanssa kohtuullisesti joutuessaan jättämään oman olomuotonsa ympäristönsä arvioitavaksi syn-typrosessinsa jälkeen. Se, miten taideteosta arvioidaan tai ymmärretään tämän jälkeen, on jälleen uusi kysymys.

Taideteoksen "ymmärtäminen" ennemmin tai myöhemmin on noussut jostain syystä kovin merkittäväksi tekijäksi taidehistorian piirissä. Olisiko kuitenkin mahdollisesti hedelmällisempää tunnustaa se hämmennys joka myös taideteoksella on edessään kun se katsoo ympäristöään. Tämä saattaisi johtaa siihen tilanteeseen että voisimme elää teoksen ja taiteilijan kanssa samaan aikaan eikä meidän tarvitsisi projisoida siihen niitä ulkotaiteellisia ominaisuuksia jotka liittyvät usein stereotyyppiseen käsitykseen taiteilijaidentiteetistä. Tämä pysähtyneisyys johtaa usein tilanteeseen jossa taide siirretään kastiin jota kutsutaan vaikka "ismiksi" tai "vakuuttavan johdonmukaiseksi tyyliksi". Jälleen taideteos jää omiin oloihinsa odottamaa seuraavaa aikaa jolloin voisimme "ymmärtää" sen omaan lokeroonsa tai ylevöittää tuskallinen kokemus kärsimyksen kruu-ulla tai siirtää taiteilija iltalehden sivulta romukoppaan tai kaatopaikalta taivaaseen – eli taidehistorian sivuille?

Itseilmaisun suhde taideteoksen visuaaliseen itsenäisyyteen on eräs niistä peruskysymyksistä, jotka sisältävät vääjäämättä ambivalenssin taiteilijan ja teoksen suhteen. Tämä "oman käden oikeus" suhteessa vaikka ajatukseen taideteoksesta lahjana on se perusta, joka tuo hyvin voimakkaasti esiin nykytaiteessa pohdittuja kysymyksiä, esimerkiksi kysymyksiä identiteetistä tai teosta. Kuitenkin yksi kiusallisimmista ja toisaalta palkitsevimista puolista liittyy visuaaliseen taideteokseen on sen hiljaisuus. Tämä hiljaisuus sisältää kaiken vallan ja vapauden jotka se on tarvinnut syntyäkseen. Ne eivät silti ole yleensä tehneet teoksesta sosiaalisempaa tai itsensä tykö tekevämpää. Läsnaolossaan teos usein joko lakonisesti hyväksytään tai hylätään.

Lähemmin tarkasteltuna visuaalinen taideteos ei tietenkään itsestäänselvästi ole hiljainen. Silti visuaalisen taideteoksen hiljaisuus usein vääjäämättä korostuu ympäristössä, joka pyrkii löytämään tarinalle alun ja lopun, tai ajankäytölle eron työn ja vapaa-ajan välille, tai panokselle tuloksen. Maailma on nykyisin täynnä erilaisia teknisiä laitteita ja erityisesti niihin liittyviä asiallisia ohjekirjasia. Esimerkiksi synnytyslaitokselta ei pääse kotiin ilman cd-levyä jossa kerrotaan sekä miten vauvaa teknisesti hoidetaan että miten hänen kanssaan henkisesti selvitään. Kaikes tässä selvittelyssä tärkeintä on päämäärä, tavoite ja vastaus. Tämän tyyppinen toiminta on varsin selkeästi lineaarisesti etenevää, ikään kuin Keravalta Helsinkiin kulkeva lähijuna, jonka pysähdyspaikat ovat Oulunkylä ja Pasila.

Visuaalisen taideteoksen kielen hiljaisuuden äänekkyys vertautuu väistämättä kirjoitetun kielen äänekkyteen ja suuntaan. Suppea käsitys kirjoitetusta kielestä on toiminut paljolti mallina sille ajattelulle joka lähtee Keravalta ja saapuu Helsinkiin – tätä kautta valtaa myös paljolti käytetään mallin mukaisesti yksisuuntaisesti – tämä tietysti voimakkaasti karrikoituna. Myös visuaalinen kieli käyttää valtaa vangitsemalla katseen tai suhtautumalla välinpitämättömästi

katseeseen. Tässä itsensä peilaamisessa ympäristöön on joka tapauksessa olennaisena osana havainnon tilallinen ja ajallinen samanaikaisuuden elementti.

Simultaanisen läsnäolon merkityksen korostuminen sekä visuaalisessa että kirjoitetussa kielessä, visuaalisen taideteoksen ominaislaadun kautta, voisi avata kravattia sen ajattelun kaulan ympäriltä, jonka läpi tarkoituksenhakuisesti kulkee ajatus sijoittaa valtaa vaikka päivänpolitiikkaan ja vapaus "vapaaseen taiteeseen".

...

(Tässä kohdassa Konttinen esitteli kuvien ja fragmenttikuvien avulla maalaustaan "Olemista ja asettumista" vuodelta 2004 sekä luki tuohon maalaukseen eri tavoin liittyviä tekstejä)

...

Miksi sitten kaiken tämän taideteoksen itsenäisyyteen ja tapahtumallisuuteen liittyvän pohdiskelun jälkeen haluan kuitenkin niin selvästi tuoda esiin niitä lähtökohtia, jotka liittyvät kyseisen teoksen syntymisympäristöön? Käytän verbaalista kieltä visuaalisen kielen rinnalla. Suuntaan näin selkeästi katsojan mielenkiintoa.

Pyrin rinnakkaisuuteen ja vuoropuheluun ja jatkan prosessia liikkumalla tuon maalauksen piirissä. Haluan kertoa sanallisesti, minkälaisia ajatuksia mietin maalatessani maalausta "olemista ja asettumista".

Itse maalaustapahtumassa käytin omavaltaisesti lasteni olemusta, joka oli piirtynyt mieleeni. Maalatessani maalauksen koko (200 x 500 cm) ja horisontaalisuuteen sitoutunut rytmi alkoi kuljettaa minua pitkin ajatuksen ja pinnan horisonttia, joka oli välillä edessä ja välillä takana. tällainen liikkuminen oli ja on minusta innostavaa.

Mielestäni siis taiteilija käyttää vääjäämättä valtaa tehdessään taideteosta. Jos näin on, nousee esiin seuraava kysymys: mikä on hänen intentionsa sisäänkirjoitettuna tässä vallankäytössä?

Päätän esitykseni seuraavaan intuitiiviseen väitteeseen, avaamatta sitä enempää:

Kyseessä oleva vallankäyttö käy aktiivista vuoropuhelua vapauden kanssa, jos siihen sisältyy intentio jakamisesta.

Siteeraan lopuksi Saima Harmajan runoa "Rannalla":

*Ihanat vaaleat pilvet
liukuvat taivaalla.*

*Hiljaa ja lumoavasti
Laulaa ulappa.*

*Aaltojen hyväilystä
Hiekka on väsynyt.*

*Tulisit aivan hiljaa,
Tulisit juuri nyt*

■

Lyhennelmä Kiasmassa 13.9.2007
Kriittisen korkeakoulun Katseen
filosofia -luentosarjassa pidetystä
esitelmästä.

Kieli vailla ominaisuuksia eli henkilökuvaus suomalaisessa kirjallisuudessa

ESA MÄKIJÄRVI

Kotimainen kirjallisuus on vaikeuksissa. Globalisaation peikko vaanii uhkaavana. Pelätään, että monipuolisemman henkilökuvan luominen johtaisi myös kansallisen omakuvamme kolhiintumiseen (siis jopa enemmän kuin tähän mennessä) ja vieraannuttaisi nuoremman polven suomalaisuudesta ja tekisi heistä eurooppalaisia yleisihmisiä.

Tässä astutaan harhaan, sillä ko. olettamuksessa sekoittuvat kaksi pahinta kiistakumppania, kieli ja isänmaa. Nationalistisessa pullistelussa ollaan siinä pisteessä, että ojentajalihaksia on näytettävä ennen kuin meiltä menee valuutan lisäksi myös oma kieli.

"Kirjallisuudella ei ole isänmaata", väittää kirjailija Antero Viinikainen. "Kansallismielisille aiheille on aina tilausta, vaikka ne ovat kaiken pahan alku ja juuri."

Esimerkiksi Väinö Linnan *Tuntematon Sotilas* on fiktiivinen, sotatraumojen käsittelevä kirja, joka on muodostunut jo usean sukupolven auktoriteetiksi yli puolen vuosisadan takaisista taisteluista. Veteraaneja tulee kunnioittaa, mutta kun rajoja karttoihin vetävät kädet alkavat sohia kirjallisuuden kentällä, silloin liikutaan vaarallisilla vesillä. Tuloksena ovat

Maassamme ei ole viime vuosikymmeninä ilmestynyt kovin paljon uutta identiteettiä luovaa kertomakirjallisuutta, ainakaan sellaista, joka olisi saanut suurta huomiota. Tästä on tietysti syyttäminen useaa koneiston osaa – kriitikkoja, kustantajia, lukijoita – mutta etenkin kirjailijoita itseään.

kiihkoisänmaalliset, rintaansa paukuttavat, ihmisruumiissa asuvat gorillat, joilla ei ole mitään tekemistä suomalaisen kulttuurin kanssa.

”Ihmisen identiteetti on väärinymmärretyimpiä asioita maailmassa”, jatkaa Viinikainen. ”Se on käsitetty paljon yksinkertaisemmaksi kuin pitäisi.”

Yhteisen kielen [Yhteisten kielten?] päällimmäinen tarve on helpottaa kommunikaatiota. Niitä [...] ei tästä huolimatta ole syytä laajentaa käyttötärpeensa ulkopuolelle. Latina menetti keskiajalla vaikutusvaltansa, koska kirkko vieraannutti ihmiset kielestä ensin saarnojen kautta, ja sitten yrittämällä laajentaa kieltä suurempaan käyttöön. Tämä virheliike johti kokonaisen yleiskielen vaihtumiseen.

Kielemme ei ole katoamassa. Antero Viinikainen muistuttaa, että pienillä kielillä on päinvastoin paljon enem-

män luontaista sitkeyttä kuin suurilla maailmankielillä. Sanaston muovautuminen englantilaisen mallin mukaan ei myöskään ole huolenaihe, ovathan lainasanat osa normaalia kehitystä.

Kerrottuun identiteettiin sen sijaan kannattaa kiinnittää huomiota, sillä se on juurtunut syvälle suomalaiseen tietoisuuteen. Maassamme ei ole viime vuosikymmeninä ilmestynyt kovin paljon uutta identiteettiä luovaa kertomakirjallisuutta, ainakaan sellaista, joka olisi saanut suurta huomiota. Tästä on tietysti syyttäminen useaa koneiston osaa – kriitikkoja, kustantajia, lukijoita – mutta etenkin kirjailijoita itseään.

Puolustukseksi voidaan tietysti aina sanoa, että nämä asiat on opetettu meille eikä meillä siksi ollut muita vaihtoehtoja. Lähemmäksi todellisuutta päästäksemme vanhat normit on silti pyyhkäistävä syrjään. Uuden kirjoittavan sukupolven tulisikin ottaa sydänasiakseen se tärkeä huomio, että aivan kaikki eivät ole samasta muotista veistettyjä. Omalaatuisuutta on rohkaistava.

Jo Immanuel Kant käsitti tien valistukseen kulkevan oman ajattelun kautta. Itsenäinen ajattelu, joka on vapaa ulkonaisten auktoriteettien sanelusta, tulee myös synnyttämään tulevat suomalaiset merkkiteokset. Ilman kunnianhimoa kotoinen proosamme jatkaa elämistään hengityskoneessa. Aina kun ei voi luottaa pelkän käännetyn kirjallisuuden voimaan.

Kirjoittaja opiskelee Kriittisen korkeakoulun kirjoittajakoulussa.

K evät kirjoittaa

| EIJÄ KALLIALA

Kirjoittajakoulun satoa
– Kirjoittajakoulun kevään
luentojen innoittamia haikuja

*hengen jylinä
heijastaa keppiaasin
hevosillaksi*

*arki tihentää
tislää sisäisen auki
pirstoutuu soimaan*

*intohimoinen
kaistapää kääntää aikaa
suomen kielelle*

*kielen Ikaros
lentää minuuden tekstin
polttavaan kitaan*

*kertaus ahtaa
kelluvan yhteiselon
musiikin rytmiin*

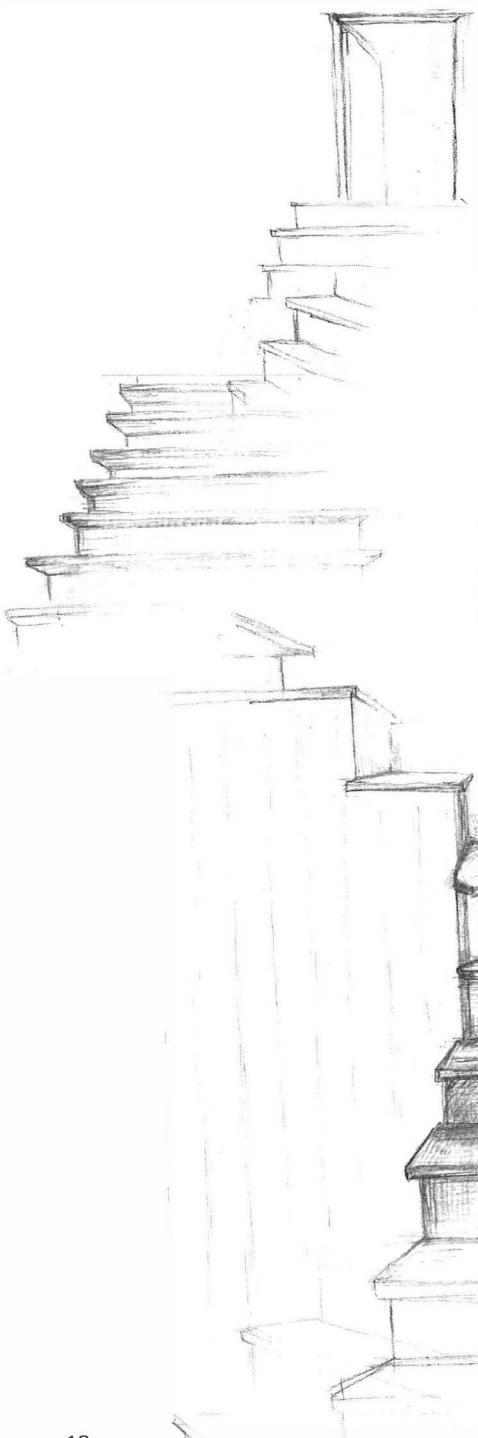
*tarina surraa
tekijästä lukijaan
valmistumatta*

*ikimorsian
sulaa sarastuksessa
äänen kaaokseen*

*viikatetanssi
kasaa nollapisteestä
uuden ihmisen*

*riisuttuun tekstiin
maustuu tuokiokuvien
elämän mahla*

*kielen merkitys
aktivoi vaihtoehdon
säkeen kaikumaan*

Keltainen olento

KAISU LAAKSORANTA

Niuku kuuli Valkean naisen puhuvan Akalle sivu suunsa, ja niin salaisuus paljastui: "Ennen pitkää Ukkos ihosta tulee kellertävä, sitten sinertävä, ja lopulta se ei enää edes hengitä." Siitä ei kuitenkaan pitäisi huolestua, se kuului asiaan, sillä sitä ne kasvaimet teettävät. Akka oli hermostunut, ajanut Niukun pois huoneesta, mutta silloin oli jo liian myöhäistä, nimi oli jäänyt muistiin. Ja niin Ukosta tuli Keltainen olento.

Kesä oli silloin aluillaan. He aloittivat lähtölaskennan kesäkuun puolivälissä: kuinka kauan Keltainen olento eläisi, kuinka kauan kaikki jatkuisi?

Akka oli puhunut siitä jo pitkään, mikään ei ollut niin kuin piti olla, kaikki oli muuttunut pahemmaksi, vuosien saatossa, eikä mitään ollut tehtävissä. Hommat jäivät jatkuvasti hoitamatta, kaislikko rehotti, rannan lepät oli leikkamatta ja talon maali irtoili. Päivästä toiseen satoi, mereltä tuuli räntää, se kasteli talon seinät, rannalla huojuvien leppien lehdet ja kaislojen kärjet märällä määrällään.

Ja kasteli ikkunan. Pisarat putoilivat ikkunalaudalta maahan. Lasi oli kostea, kuten kaikki oli kosteaa ja nahkeaa sisällä talossa, kaikkialla saaressa.

Melkein 800 päivää sitten sisarusten äiti kuoli, ja isä katosi jonnekin. Kukaan ei tiennyt minne. Molla ei muistanut enää äitiä tai isää, se oli liian pieni, Sisko liian iso, mutta Niuku mietti sitä jatkuvasti. "Ehkä se kuoli, ehkä se halusi vain kadota, lakata olemasta" Sisko sanoi, eikä Niuku tiennyt mitä siihen olisi vastannut. Siitä asti he olivat olleet saaressa, Akan ja Ukon luona.

"Nyt aloitetaan laskut alusta: joku aikoo taas kuolla", Sisko sanoi.

Kesäkuun lopussa Sisko kirjoitti päiväkirjaansa: "Ukko ei enää pysy tolillaan, eikä me tiedetä yhtään kuinka kauan tässä kestää, me ei voida muuta kuin odottaa."

Niuku ei voinut muuta kuin odottaa, muilla kyllä tuntui olevan liiankin paljon tekemistä. Ukko oli hänen kamunsa, paras kamu mitä hänellä oli koskaan ollut, mutta nyt Ukko oli mennyt pötkälleen, eikä tullut enää alas. Ei voinut kuin odottaa, sillä kukaan ei lähtisi rannikolle. Niin oli luvattu, Ukko Akalle ja Akka muille ettei lähtisi saaresta, jättäisi taloa, ei lähtisi muuten kuin kalaan, muttei Luotolan lahtea edemmäs.

Akan siskot olivat kaikki lähteneet, jättäneet talon Akalle ja lähteneet, menneet naimisiin, toisille saarille, rannikolle, kuka minnekin. Mutta Ukko oli pitänyt lupauksen, sillä Akka rakasti Ukkoa, hän ei voinut elää ilman Ukkoa, eikä Ukko ilman Akkaa. Niin Akka sanoi, haravoi yksin koko pihan, koska ei ollut ketään auttamassa, hän sanoi, ja nosteli selkä väärälleen lehtikasoja kottikärryyn. Ketään ei tule, olemme täällä ihan yksin. Herran huomassa.

Mutta onneksi Valkea nainen tuli. Hän tuli melkein joka päivä, kun kiireiltään vain ehti, kantoi Ukolle lääkkeitä ja lämmikettä yläkerran parvekehuoneeseen, sillä kuten Akka oli sanonut, kukaan ei lähtisi rannikolle: kasvaimesta oli selvittävä kotikonstein, ja niin myös tehtiin.

Pian sen jälkeen kun Valkea nainen löysi Ukolta kasvaimen, tämä alkoi yskiä verta, eikä pysynyt enää tolpillaan. "Sen keuhkot praka, se ei pysty kunnolla hengittämään. Loppu on tulossa", Valkea nainen sanoi, mutta se ei tehonnut Akkaan.

Ukon oli kannettava ristinsä, kuten meidän kaikkien oli, Akka sanoi, ja saarella, jos missä, oli Ukon viimeinen sija. Siksi Akka pyysi vastarannan ukot kantamaan Ukon yläkertaan. Niuku ja Molla muuttivat yläkerran parvekehuoneesta karpäspaperihuoneeseen. Ukolle sijattiin viimeinen vuode parvekehuoneeseen.

"Se se vasta mukava huone onkin kuolla", Akka sanoi, sillä parvekehuoneesta oli suora näkymä merelle, toisiin saariin, kaikkiin niihin, joilla Ukko oli nuoruudessaan reissannut kalastelemassa.

Niuku kaipasi Ukkoa, mutta Ukko ei tullut enää alas. Akka lukitsi yläkerran oven, eikä kukaan muu saanut mennä sinne, paitsi hän ja Valkea nainen.

"Näin lopun tullen Akan on pakko sietää Valkeaa naista", Sisko sanoi Niukulle ja Mollalle, ja nämä katsoivat häntä tummilla silmillään. "Ai miten sietää?" Niuku kysyi Siskolta, muttei tämä vastannut, kirjoitti vain ylös päiväkirjaansa kaiken minkä kuuli ja näki, sillä saarella tapahtui jatkuvasti asioita joista ei puhuttu, tai asioita jotka eivät saaneet tapahtua. Siksi Siskolla oli aikamoinen kiire, ja siksi hän ajoi Niukun pois häiritsemästä.

Ennen kuin Ukko suljettiin parvekehuoneeseen, Niuku muisti, Valkea nainen souti heidän saarelleen usein, mutta muissa aatoksissa. Ukko tapasi niinä päivinä vihellellä aamusta saakka. Se hoilotti niitä veisuja joita radio soitti, hakkasi halkoja ja puunasi moottorvenettä kuurissa koko päivän, kunnes lopetti puuhat ja kävi kuurin portaille polttelemaan piippua, odottelemaan Valkeaa naista. Sieltä Mullinlahden takaa se sitten aina soutikin, kämmenet rakkuloissa, ja nosti aivot siinä Lökkikiven kohdalla niin että vene lipui sutjakasti kuurin perälle, moottorveneeseen viereen.

Sutjakka se oli muutenkin. Kukaan ei nähnyt silmä koskaan muita kenkiä kuin ne valkeat sandaalit, joiden korot painuivat nurmikon multa saakka, ja niissä se painui Ukon kanssa pihan perällä olevaan railoreunaiseen työkaluvarastoon ähkimään ja puhkimaan. Sillä aikaa Akka yleensä naulasi mattoja lattiaan kiinni, pum! pum! se hakkasi niitä, pytty pitkällä, esiliinan etutasku täynnä nauvoja, tai sitten jossei se naulannut mattoja, se poltteli kaikessa rauhassa belmonttiaan, ja tumpi niitä Ukon vaatteisiin, ja tunki stögöt sen saappaiden sisään. Sitä tapahtui usein, Niuku muisti, ja kun hän oli kertonut Ukolle siitä, noukkinut stögöjä pois, Ukko ei sanonut mitään, näytti vaan surkealta. Erään kerran Ukko sai tarpeekseen siitä mattojen naulaamisesta, että lähti ähkimisen

ja puhkimisen jälkeen Valkean naisen mukaan Mulinlahden saariin, ja tuli kotiin vasta seuraavana aamuna. "Eihän tuota taloa kestä kukaan", Ukko oli sanonut Niukulle, kun tämä oli odottanut Ukkoa kuurissa.

Ne olivat kuitenkin viimeisiä kertoja kun Valkea nainen tuli saarelle ähkimään ja puhkimaan, sillä Ukko ei jaksanut enää tehdä mitään muuta kuin tuijottaa taivaalle ja odottaa.

Sitä Niukukin teki. Hän seurasi verannalta Ukon touhuja, ja leikkeli vanhoista kirjekuorista ja korteista postimerkkejä, ja pudotti ne vesipaljuun lillumaan. Paljussa lillui myös muurahaisia, niitä putosi verannan katossa olevasta reiästä. Ukko oli myrkytellyt niitä aina kuoliaaksi, muttei enää jaksanut tehdä sitä. Hän ei jaksanut tehdä mitään, ei edes laulattanut.

Sisällä Akka jysäytteli vasaraa niin että ikkunat heilivät. Sisko seurasi Ukon touhuja ikkunasta. "Sen on vallannut sellainen synkkyys, ettei muusta väliä." Sisko sanoi, tihrusteli suurten silmälasiansa takaa ikkunan läpi, ja imeskeli pitkän palmikkonsa päätä.

Ukko oli rauhaton, se kolisteli railoreunaisessa työkaluvarastossaan. Siellä se kaiveli vanhoja tavaroita, ja kantoi taloon yhden pahvilaatikon. "Tuleppas katsomaan mitä täältä löytyy", Ukko sanoi Niukulle, ja tämä juoksi hänen peräänsä. Laatikossa oli vanha Elmo, ja keloja.

Ukko asettui peilin eteen, väkersi ja väkersi, miten tämä nyt toimii, ja juuri kun Elmo alkoi riksua, täytti tuvan niin kirkas valo, että silmiä särki. Niukua häikäisi, Ukko siristeli silmiään. "Ei kai muu auta kuin odottaa", Ukko mutisi, "vaikkei aikaa enää olekaan." Niuku nyökkäsi ja meni takaisin verannalle postimerkkien luo. Ukko painui koppiinsa ja tuli takaisin vasta iltateellä. Hän pyöritti Elmoa peilin edessä, käänteli päätänsä puolelta toiselle.

Laskeva aurinko kimmelsi meren pinnalla. Niuku tuijotti postimerkkien irtautumista kantapapereista. Lokit liisivät, kaislikko havisi, ja Akan belmontista putosi tuhkaa lattialle. Se syynäsi Ukkoa tihrusilmillään.

Ukko pyöritti Elmoa. Molla lennätti leijaa. Ukko näkyi peilissä, peilissä näkyi Ukko.

Yöllä Ukko näytti Niukulle mitä hän oli kuvannut. Hän irrotti seinältä ryijyn ja heijasti kuvan siihen. Kela riksui, riksui, rätisi. Kuvassa näkyi Keltainen olen- to. Ensin keltainen, sitten sinertävä, ja lopulta se ei enää edes hengitä.

Ukko huokaisi. Ukon kasvot olivat rutussa, Niuku näki. Ei kuluisi kauaakaan kun loppu tulisi. Kela riksui, ja kuva pimeni.

Pian sen jälkeen Ukko meni pötkälleen, eikä tullut enää alas. Mutta Niuku kuuli Ukon hyräilevän. Mollakin kuuli hyräilyn, jostain ylhäältä, kenties parvekehuoneen tasanteelta, ja nukahti, mutta Niuku kuunteli sitä aina, pitkälle yöhön.

Ennen kasvainta Ukko ja Niuku valvoivat yöllä kun muutnukuiivat. He järjestelivät postimerkkejään. Ukko oli opettanut sitä Niukulle, ja antanut tälle omat pinsetit, joilla siirrellä merkkejä niin etteivät ne vaurioidu. Ukolla oli paljon postimerkkejä, monista maisista se oli niitä kerännyt, tuttavilta ja tuntemattomilta saaduista kirjekuorista ja korteista leikannut niitä irti, ja säilönyt vihkoonsa.

Nykyisin öisin oli hiljaista. Mutta silloin, vanhaan hyvään aikaan Ukko tapasi pistää levyn soimaan, lauleskella kovaan ääneen, ja samalla he katsoivat miten merkit irtosivat kirjekuorista suuren vesipaljun sisällä. "Ne puljahtelee, noinikkaa, ne puljahtelee", Ukko oli mumissut, ja Niuku katsellut hänen harmaata par- taansa.

"Minä sanoin itseäni keräilijäksi", Ukko kertoi silloin. "Jotkut lähettivät merkkejä minulle ihan mielellään. Kaikki ne on tallessa, jok ikinen." Niuku sulki silmänsä, hän kuuli Ukon äänen, näki tämän siinä edessään: Ukko paineli pyyhkeiden päällä kuivuvia merkkejä pinsetillä. Merkit olivat kuivahtaneet, ja käpristyneet reunoistaan.

"Nuorena minä jätin ne likoamaan yöksi, ja nukuin." Hän sanoi. Mutta enää ei voinut nukkua. Niukukaan

ei voinut. Hän ajatteli silloin äitiä ja isää, eikä tiennyt miten olisi ollut. Hän oli ajatellut etsivänsä heidät jostain, vaikka kaiken tuolta puolen, kunhan vain saisi tietää jotain heistä, siitä millaisia he olivat olleet. Siksi ei voinut nukkua, eikä viitsinyt edes yrittää, ei ennen kuin väsytti tarpeeksi.

He tuijottivat silloin joulumerkin irtoamista kanta-paperistaan. Se oli vihreä ja sen hampaat olivat tallella. Se pulpahti pintaan. Ukko naurahi ja Niuku näki tämän parran keskeltä ilmestyvän kaksi hohtavan valkeaa hammasta. Noin, Ukko hymähti, ja nosti merkin pinnalta pinseteillä pyyhkeen päälle kuivumaan.

Ukolla oli iso käsi, ja sormien päällä oli karvoja, Niuku katsoi. Ne kävivät maaten sormen päälle kun sormi kastui. Niuku katsoi merkkejä paljussa. Hän painoi ne pinnan alle, pohjaan saakka. Osa niistä tuli heti pintaan, osa jäi pohjaan, kunnes nousivat pikku hiljaa ylös. Jos merkin painoi pinnan alle, ei sille käynyt kuinkaan. Vaikka sillä oli hampaat, ei sillä vissiin ollut suuta, Niuku mietti, jonka kautta se voisi hukua. Menisikö sen sisään kuitenkin vettä, vaikka jostain muuta kautta? Ja mitä postimerkki sanoisi, jos sitä pitää pinnan alla niin kauan, ettei se tunne mitään?

Niuku avasi silmänsä, huomasi että oli pimeää. Hän tajusi hetkeksi kadonneensa aikaan, jota ei enää ollut olemassa. Hän nousi sängyn reunalle, ja katsoi merel-

le. Hän melkein säikähti: hän ei ollut aiemmin huomannut sitä, miten suureksi kuu oli kasvanut. Ehkä herätän Mollan, Niuku mietti, sillä tämä kyllä varmasti haluaisi nähdä sen. Se oli hurjan iso, möllöttävä taivaan kyyläri. Se oli hetki sitten ollut pelkkä täplä, mutta nyt siitä oli tullut iso ja pyöreä.

Kuutuuli. Tulikuu. Ja se suureni, täytti taivaan, kaiken mitä on.

Nyt kun Ukko oli suljettu parvekehuoneeseen, Niuku pyöri ympäri saarta ja etsi kiviä ja muita aarteita koelmaansa. Usein hän kuitenkin istuksi verannalla, pyöritteli postimerkkejään, piirsi jotain vihkoonsa ja kuunteli kaikkea mitä Akka ja Valkea nainen sanoivat, jospa he vain päästäisivät hänet ylös Ukon luokse, mutta ei, he eivät puhuneet enää Ukosta, muuten kuin kuiskien.

Siskolla oli aina tekemistä, Niuku mietti. Se istui ikkunassa koko ajan, ei suostunut tulemaan ulos aurin gon ruskettamaksi ja hyttysten syömäksi, vaan leikeli ja liimaili vanhoista aikakausilehdistä kuvia ja kirjoitti päättymätöntä tarinaa, jolla ei ollut alkua eikä loppua. Molla juoksenteli ympäriinsä.

Niuku katseli rantahiekasta löytämiensä hioutuneiden lasinpalojen läpi taivaalle. Aurinko muutti väriä lasinpalojen mukaan, ja hän kiillotti niitä syljellään, jotta ne hohtaisivat kuin kirkkain kristalli. Ukko oli kertonut lasinsirujen hioutuneen hiekassa vuosien saatossa, ja silloin Ukko oli antanut Niukulle oman pullon, jonka tämä saisi särkeä ja piilottaa sirut hiekan joukkoon. Hän oli tehnyt työtä käskettyä, käärintä pullon pyyhkeeseen ja lyönyt sitä vasaralla, ja hän oli kaivanut kuopan hiekkaan ja kätkenyt sirut sinne. Hän oli kuitenkin unohtanut mihin oli ne kätkenyt. Se oksa, jolla hän oli paikan merkinnyt, oli lentänyt pois, eikä mikään enää muistuttanut häntä siitä, mihin sirut olivat hautautuneet.

Hän oli aamulla jo etsinyt siruja hiekasta, mutta kun niitä ei löytynyt, hän meni takaisin verannalle

istuksimaan. Pihalta ei saanut lähteä miltei mihinkään, Akka halusi aina nähdä heidät, ja tietää missä he pyörivät, ettei tapahtuisi mitään haavereita.

"Ei ole ketään teitä ettimässä, jos katoatte, vedestä varsinkaan." Akka sanoi aina, ja siksi pihalta ei sopinut lähteä, ainakaan kovin kauas. Niuku mietti usein miten saari pysyi pinnalla. Miten kaikki, mitä se sulki sisäänsä kellui, ja miten voimme pysyä saarella, ettemme putoa pois?

Jotkut kuitenkin putosivat, niille tapahtui haavereita. Niuku kuuli Akan ja Valkean naisen puhuvan siitä, kun se souti tuomaan Ukolle lääkkeitä ja lämmikettä.

Akka tuijotti vastarannalle. Syynäsi. Aivan rannassa töröttö lipputanko, jonka puoliväliin nostettu lippu oli kääriytynyt tuulessa tangon ympärille.

"Liputtavat liputtavat", Akka mutisi, "ties monetta-ko kuukautta", hän jatkoi ja nosteli pylyä pitkällään käpyjä maasta. "Ovat unohtaneet lipun sinne, eihän sitä nyt niin kauaa ees saisi, liputtaa nyt tuolla tavalla."

Valkea nainen yskähti. Mutta siellä oli tapahtunut jotain. Lapsi oli löydetty lillumasta matalikosta tämän saaren niemenkärjestä. Siellä se oli maannut, kaislojen seassa.

"Koko elämänsä ajan se etsi piilopaikkoja", Akka sanoi, "ja lopulta se sen löysikin!" Hän alkoi nauraa. Kurkussa röskyi ja hän sylkäisi nurmikkoon limaa. Valkea nainen huokaisi, katsoi kelloaan. "Lopulta se sen löysikin", Akka toisteli ja nauroi, eikä naurusta ollut tullut loppua. Silmistä valui vettä ja nenänpää oli kostea kuin lepän lehdet.

Niuku katseli naisia. Vastarannalla oli tapahtunut jotain. Mustasilmäinen ja kiharatukkainen lapsi oli kuollut. Hän oli mennyt pinnan alle etsimään pyöryläisiä kiviä ja vänkyräisiä simpukoita. Eikä tullut enää takaisin.

"Lopulta se sen löysikin!" Akka senkun hohotti, ja huomasi Niukun katselevan heitä. Hän makasi maassa, teeskenteli ettei kuule, ja sihutti enkelin-

jälkeä ruohikkoon. Viuhts, viuhts, vii. Heidän katseensa kohtasivat. Niuku tiesi että Akka tiesi hänen kuulleen.

Akka tuijotti lippua. Lipun värejä ei erottanut. Pelkkä mytty vain, käpristyneenä tankoa vasten. "Min-käs sille voi", Akka sanoi Valkealle naiselle, "jos joku haluaa mennä veden alle uhallakin, tätä lätäköä on tässä liiaksiki."

Niuku katsoi Akkaa. Tämä oli jäykistynyt paikoilleen, kuin pahaa tekisi. Se kai mietti sitä hetken aikaa, Niuku tiesi, se takuulla muisteli sitä kun Ukko kantoi lapsen sisälle. Lapsi oli ollut pöyheä ja vitivalkoinen, jal-ka oli taipunut koukkuun. Akka katsoi lippua. "Niin, ei sitä silti saisi toisten rantoihin, mennä tuolla tavalla uppoamaan. Hyvä ihme, ei sentään!"

Valkea nainen huokaisi. Akka painui istuttamaan vuorenkilpiä kallion juureen. "Ei sen silti luulisi maata kaatavan, onhan niillä niitä penskoja, viisin kappalein, mitä nyt yhestä", se mutisi. Valkea nainen huokaisi ja lähti kävelemään talolle.

Vastarannalla oli lippu puolitangossa. Mustasilmäinen kiharatukkainen. Niuku käveli rantaan. Hän kai-voi hiekkään kuoppaa. Hän katseli vettä, se hipoi, ja hipoi, lähestyi varpaita. Tahtoi tulla lähemmäs.

Hän katseli kaisloja. Hän näki että Mustasilmäinen kiharatukkainen oli maannut vedenrajassa ja antanut veden huuhtoutua ylitseen. Kun hän oli kellunut veden pinnalla, olivat varpasiin asti ulottuneet hiukset kelluneet hänen ympärillään kuin huntu.

Vedessä hän oli nähnyt että se mikä oli ollut, oli mennyt, mutta vielä oli tuleva jotain muuta, eikä mikään lakkaisikaan olemasta.

Kaikki alkoi. Eikä Mustasilmäinen Kiharatukkainen enää noussut ylös.

Niuku painoi sormet kuopan pohjalle, tökki sen reunon. Kohta se täytyisi vedellä. Kaikki muuttuisi muuksi.

Minäkin lakkaan olemasta, hän mietti. Kuinka monta päivää siihen kuluisi, hän tuumi, eikä tiennyt.

Kesäpäivät ne senkun kuluivat, Valkea nainen rampasi saarella yhtenä, ja Keltsu, kuten kaikki olivat alkaneet Ukkoa nimittää, pysyi ylhäällä. Silloinkin kun siitä ei päiviiin puhuttu ollenkaan, he ajattelivat sitä alituisen. Kun päiviä oli kulunut jo kolmekymmentä, kuu vaihtui, ja Sisko kävi rauhattomaksi. "Milloin se tapahtuu?" Hän kyseli, varasti Akalta belmontteja ja juoksi kaivon taakse niitä polttelemaan. Sitä mietti myös Akka: "kuinka monta päivää Ukko kestäisi?" Valkean naisen mukaan se olisi vain ajan kysymys.

Niuku ei tiennyt miten olisi ollut. Se etsi rikkoman sa pullon lasinsiruja rantahiekasta, ja mietti olivatko ne jo hioutuneet sileiksi ja kiiltäviksi, mutta ei, niitä ei löytynyt mistään. Valkea nainen pyysi Niukua piirtämään Ukolle kivoja kuvia, ja Molla innostui piirtämään kuvia keltaisesta olennosta, siitä joka ei kauaa enää hengittäisi, joka muuttuisi pian sinertäväksi.

Pullon lasinsiruja ei löytynyt mistään, eikä tekemistä ollut. Niuku halusi mennä Ukon luokse, ja kysyä jos tämä vaikka muistaisi mihin he piilottivat ne, ja kuinka kauan kestäisi ennen kuin ne muuttuisivat hioutuneiksi. Niuku mietti jatkuvasti sitä miten pääsisi ylös parvekehuoneeseen. Yöllä hän heräili sieltä kuuluviiin ääniin, Akan huutoon, ja sitä vaimeampaan ki-roiluun, tavaroideen paiskomiseen, ja sitten kun äänet aina siltä yöltä hiljenivät, hän ajatteli hetken viimein tulleen, mutta ei, aamulla kaikki oli kuten tähänkin asti, ovi ylös pysyi lukittuna, eikä mitään sen suhteen ollut tehtävissä, ei voinut muuta kuin odottaa.

Eräänä yönä hän ajatteli kuitenkin kiipeävänsä ylös lautoja pitkin. Sisko poltteli belmonttejaan, Molla nukkui, mutta Niuku ei saanut unta.

Minä valvon yöt, Niuku ajatteli. Olen jäänyt hereille. Ikkuna oli raollaan. Kärpäs-paperit liikahtelivat. Joku niistä oli tarttunut puoliksi seinään kiinni ja ratisi tuulessa.

Kuului jotain muutakin, mutta hän ei tiennyt mitä se oli. Niuku pysähtyi, ja keskittyi kuuntelemaan. Hän sulki suun ja painoi sormilla nenää. Hengitys lakkasi. Yksi, kaksi, kolme. Puuh! Hän puhalsi ulos, ja kuuli: Yön auki oli täällä, Niuku tunsu, eikä voi nukkua, jos se tuli iltasella huoneeseen. Koko yön se vain oli auki, eikä muuksi muuttunut. Se oli ihan turhan päiten täällä, vaikken minä tartte sitä mihinkään, Niuku mietti ja katseli huonetta. Häntä ärsytti, ja hän sulki ikkunan ja repi kärpäs-paperin irti seinästä, mutta silti yön auki oli siinä, tässä, joka puolella. Se ei poistunut vaikka kuinka maanitteli. Vaikka mitä olisi tehnyt. Eikä yön auki saanut itsekään unta, jos se kantoi iltaan asti itseä mukana. Koko yön auki.

Kun se päivä lopulta tuli, ei sitä jälkikäteen osannut arvata kukaan, miten äkkiä kaikki olikaan ohi. Sinä aamuna oli lämmintä, aurinko paistoi jo kun he heräsivät. Molla meni heti uimaan. Niuku katsoi Mollan uimista, Akka vahti sitä rannalla.

Niuku oli yöllä kuullut yläkerran lattialankkujen liikahtelevan, jonkun yskivän ja avaavan parvekkeen oven. Ehkä Ukko oli haistellut tuulta, ja merta, Niuku ajatteli, ja katseli Akkaa.

Se käveli rannassa, edestakaisin, ja kantoi olallaan suuria saksia. Se aikoi katkoa leppien oksia. Niiden lehvästöt havisivat tuulessa. Akan huulten välistä putosi tuhkaa. Se sekoittui yltympäri tämän hiuksiin ja silmiin, ja putosi nurmelle. Mollan pää näkyi vedessä, jalat potkivat pärskyten.

Niuku nakutti peukalollaan portaikon kaidetta. Akka ei huomannut häntä. Siskokaan ei huomannut mitään. Se ei istunut enää ikkunassa, vaan oli alkanut käydä myös ulkona. Eilen se sanoi haluavansa mennä uimaan. Ja se tuijotti itseään peilistä, sovitti ylleen Valkean naisen ompelemaa uimapukua.

Niuku katseli ympärilleen. Akan takapuoli hyskyi puolelta toiselle huohotuksen ja repaleisten työhousujen tahtiin. Saappaat ryntäsivät oksia kasaan. Rantakasveista lentelevät höytyvät lentelivät ympäriinsä.

"Tässä ei ole enää montaa päivää. Ties kuinka monta. Ties kuinka vähän. Sitten Ukko menee, lopullisesti." Niin Akka tuumaili aamupalalla. Ja että kun se menee, se ei pidä hyvästeistä. Ei ole koskaan pitänyt. Ukko ei ollut koskaan pitänyt jäähyväisistä. Niitä ei ollut koskaan ollut.

"Päiviä ei ole montaa", Akka sanoi aamulla myös Valkealle naiselle. Tämä katsoi kelloa, ja souti omalle saarelleen. Ties kuinka monta päivää, ties kuinka vähän. Keltainen olento.

Niuku oli nähnyt pari päivää sitten missä parvekehuoneen avainta säilytettiin, eikä kukaan nyt huomaisi, hän tajusi, jos menen, otan avaimen punaisesta peltipurkista ja kiipeän ylös. Hän nousi hitaasti ylös verannalta ja katsoi ympärilleen, näkikö kukaan häntä täällä, tajusiko kukaan mihin hän aikoi mennä?

Sisko juoksi rantaan Mollan ja Akan luokse. Akka taputti käsiään yhteen, Sisko sukelsi, ja Molla veti ylleen uimarengasta.

Niuku nousi, katsoi portaiden yläpäähän. Hän näki ikkunasta Siskon ja Mollan päät vedessä ja meni keittiön kaapeille. Hän tärisi, penkoi ruokailuvälineiden joukosta sitä pyöreätä avainta, ja pelkäsi Akan kuulevan, ryntäävän sisään ja ottavan häneltä avaimen. Ole nopea, hän toisteli itselleen ja oli pakahtua innosta: hän näkisi ukon, hän näkisi ukon taas! Avaimen kärki oli pehmeä, ja hän tunsi sen kostuvan hermostuneissa sormissaan, metallin hajun kutittavan nenää ja ikeniä. Hän käveli ripeästi yläkertaan johtavan oven luokse, kavahti jokaista lattialankkujen narahdusta, Akan äkäistä huutoa rannalta. Hän työnsi avaimen reikään, ja kuuli sen naksahdavan, kuten silloin kun Akka tai Valkea nainen menivät ylös. Hän mietti kuuliko Ukko hänen askeleensa.

Hän nousi portaita varoen, ne narahtelivat, driuut, drat, ja hän tunsi sydämensä sykkivän niin kovaa että kaikki voisivat sen kuulla, mutta Akka ei kuullut eikä nähnyt, hän ryntäsi oksia kasaan, ja napsauttaisi kuoriaisen puhki sormiensa väleissä. Pyyhkisi sen sisältä purskunneet limat housuihinsa, ja olisi tyytyväinen kun ne ovat vihdoin alkaneet olla ihmisiksi, nuo lapset.

Niuku katseli jalkojaan, vihreitä raitasukkia, ja tunsi niiden saumojen painon, sen miten hiljaista yläkerrassa oli. Hän nousi ylimmälle portaalle. Käytävän päässä oli parvekehuone.

Käytävän kummallakin puolella oli huoneita ja niiden ovet olivat auki. Ikkunoista tuuli sisään merta. Niuku haistoi sen. Ukkokin haistoi sen, hän tiesi, ja katseli ympärilleen. Tasanteelta oli viety pois kasvit ja huonekalut. Tummat ryijyt oli revitty alas. Seinistä hohkui paljas valkeus.

Niuku nuuhki merta, tunsi suolan kielenkärjellään. Hän muisti sen paikan saaren etelärannalla, josta äiti oli kertonut, missä matalaa hiekkarantaa jatkui toiselle saarelle saakka. Siellä vesi peitti juuri ja juuri varpaat. Kesäisin paikkaa asuttivat tuhannet leppäkerut. Ranta oli silloin mustanaan niistä. Äiti oli seisonut yhdellä jalalla ja kevyesti koettanut miltä leppäkertut olivat tuntuneet jalkojen alla. Ne olivat painautuneet tiukasti toisiaan vasten niin, ettei hiekkaa voinut edes nähdä. Ja ne olivat kuhisseet, liikehtineet jalkapohjan alla. Nostelleet siipiään.

Avoimesta ikkunasta tuuli. Parvekehuoneen ovi lennähti auki. Niuku astui ovesta. Metallikehyksiset valokuvat kolisivat tuulessa seinää vasten. Maljakossa keinahtelevat nykyräiset kaislat olivat vähällä kaataa maljakon.

Sänky oli keskellä huonetta. Ukko makasi peiton alla. Niuku vilkaisi tätä. Ukon silmät olivat auki, ne olivat ryppyiset, ja siniset, sellaiset kuin ne olivat aina olleet. Ukko kääntyi ja katsoi Niukua. Hän nosti kevyesti

kättään ja mutisi: "Kukas se sieltä tulee, minua katso-
maan?" Ukko hymyili. Niuku käveli lähemmäs sän-
kyä. Hän tunsu lattiasta irtoavan pieniä tikkuja, tunsu
niiden painuvan lihaansa. Hän tunsu kivun varpais-
saan, mutta millainen kuva siitä tulisi?

Niuku katsoi Ukon viivoiksi vetäytyneitä huulia.
Niitä peittivät punehtuneet nahkariekaleet. Ukko nos-
ti kättään ja ynähti. Ukko yski. Niuku katsoi tämän
silmä, poskia, nenää ja leukaa. Partapiikit leuassa ja
nenän alla olivat poissa. Ne olivat kai menneet ihon
sisään, hän mietti, ja katsoi tarkemmin silmiä ja kas-
voja; ne olivat kaventuneet, silmät menneet jonnekin
taakse, itsensä sisään, hän huomasi. Kaikki oli muut-
tunut. Ukko mumisi ja yskähti. Niuku työnsi silmän
vasten silmää; mikä Ukon silmiä peitti? Niiden pääl-
lä oli verkkoa, samanlaista kuin levä. Hän nosti luo-
mea, muttei siellä näkynyt mitään peitettä vaikka sil-
tä näytti. Ukko huokaisi, ja kysyi missä muut ovat.
"Alhaalla", Niuku sanoi, ja Ukko huokaisi uudestaan
ja sulki silmänsä. Niuku painoi käden käteen. Se oli
kylmä.

"Sisko meni äsken uimaan", Niuku sanoi, ja Ukko
hymähti.

"Aiotkos sinäkin mennä?" Hän kysyi, ja Niuku ko-
hautti harteitaan.

"En tiiä."

"Vesi onkin varmaan aika lämmintä", Ukko sanoi.

"En tiiä". Niuku vastasi, ja katseli Ukon kasvoja. Ne
näyttivät pienentyneen. Menisivätkö kaikki osat kas-
voissa, posket ja silmätkin lopulta taemmas ja taem-
mas, itsensä sisään? hän mietti. Menisivätkö ne niin
piiloon, ettei niitä näkisi vaikka kuinka tähystelisi?
Etupuolelle jäisi pelkkä nenä ja sekin häviäisi. Lopul-
ta etupuolella ei olisi mitään, ja sitten kaikki katoaisi,
lakkaisi olemasta.

Seinällä roikkui valokuva. Siinä Akka hymyili, Ukko
katseli merelle. Akalla oli käsissään kimppu valkoisia
kukia. Kuvassa heidän takanaan näkyi talo. Talon

takana oli meri. Meressä Mustasilmäinen Kiharatuk-
kainen.

Seinällä roikkui myös kuva äidistä rannikolla. Niu-
ku katsoi pilkullista mekkoa johon äiti oli pukeutu-
nut. Niuku tunsu sormissaan tämän kaulan, ja tummat
suortuvat, sen kaiken, mikä joskus oli ollut hänen,
mutta mistä hän ei enää saanut ottaa kiinni. Ei sot-
keentua niiden sakeaan verkkoon.

Kaikki lähtisivät pian pois, mitään ei jäisi, hän tun-
si, ei taloa, ei siskon tarinoita, ei mitään mikä oli kir-
jattu ylös, eikä mitään minkä kuviteltiin joskus ol-
leen, ei edes tunnetta siitä että kaikesta voisi kertoa,
kivun tunteesta ihon alla, ja merestä mikä tuli alati
liki. Kaikki lakkaisi, maa vajoaisi, ytimeensä saakka,
ja ne muistot mitkä joskus olivat olleet meidän, siirtyi-
sivät muille, kunnes heitäkään ei enää olisi.

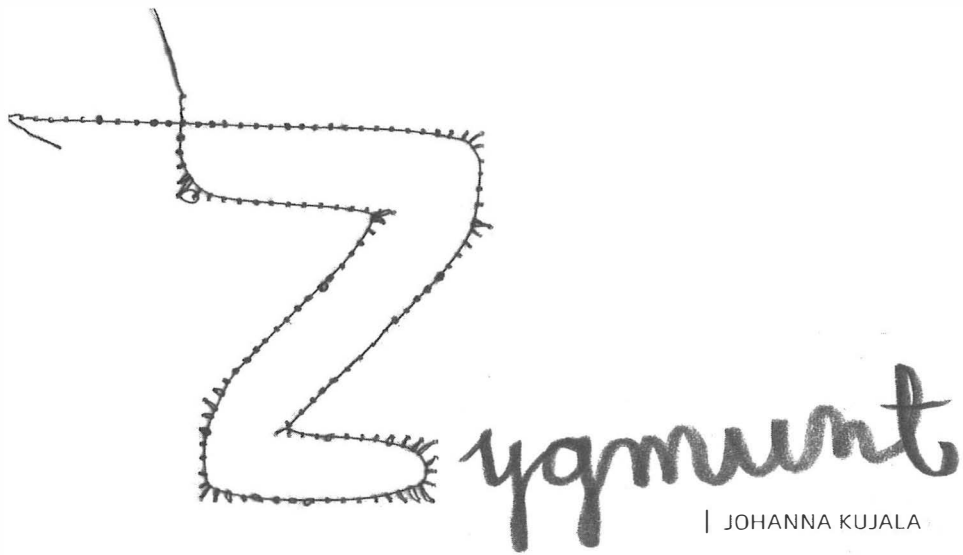
Niuku katsoi Ukkoa. Tämän toinen silmä oli vähän
raollaan. Iholla oli mustia ja punaisia juovia, jotka oli-
vat pullistuneet esiin.

Ulkoa tuuli merta.

Niuku kävi makuulle, silitti Ukon hiuksia. Hän ei
menisi enää takaisin, vaan jäisi tänne. Ukko tykkäisi,
se tykkäisi jos hän jäisi, mutta ehkä hänen olikin läh-
dettävä pois. Ihan yksin.

Hän kuljetti sormeaa Ukon hiuksissa. Ukko huohti,
huohti vielä ja katsoi Niukua. Jokin pysähtyi, tuli ai-
van hiljaista, eikä Ukko enää liikahtanut, ei avannut
silmä.

Niuku kuuli meren, kuuria vasten ryskyvät aallot ja
lokit. Mustan näkinkengän sisällä kasvoi helmi. Hän
muisti nyt mihin oli kätkenyt rikkomansa pullon la-
sinsirut, ja tiesi, että ne mitkä eivät ehkä koskaan val-
mistuisi, olisivat jo valmiita. ■

AARIA

Marien turhautti tarkkailu tahdonmuodostuksen.

Tapahtuvaan heittäytyi viimein Marie, kun taskusta lensivät katkaisuvälineet muut ja sakset.

Käsiin hämmentyneisiin Marien sakset asensi komitea päättettyä unen.

Ah, miten runollista! Kuin huoleton kesäpäivä.

KAIKILLA MAUSTEILLA

Pihalta löytyi kaksitoista.

Franc halusi neljä, mutta saikin neljä.

Igor halusi neljä, mutta saikin neljä.

Helga halusi neljä, mutta saikin neljä.

Nujakka rauhoittui, kun kaikilta valui sieraimista ketsuppia.

HUPSISTA!

Gerdille kasvoi häntä.

Gerd ryhtyi takaa-ajoon, ja pian hän surrasi hyrrän lailla.

Ystävät kuluivat hassunkurisiksi, kun Gerd tanssitti: Yks, kaks, surrur! Yks, kaks, surrur!

Suurin osa kuoli, mutta ei se mitään.

SORMET SANOO SOO-SOO-SOO

Filip imuroi asuntonsa tiistai-iltana.

"Tiistai, tiistai, hurlum-hei", Filip uhitteli.

Seuraavana aamuna hänet pidätettiin kirjeitse. Filip sitoi itsensä tuoliin, ja sosiaalinen kohina hoiteli loput.

PUHALLUS

Priklopil pyydysti epävarmuuden, ja maalasi sen kauniin siniseksi.

Ajan myötä Priklopil epävarmistui.

Priklopil asetti koristeen munakuppiin, ja rasautti kuoren rikki.

Priklopil jatkoi askareitaan kuten ennenkin, sillä mitään ei ollut tapahtunut.

NIKSI

Semjonin sormet jäivät päivittäin tuolinjalan alle. Mikäli niin ei joskus käy, päivä on pilalla.

Tuolien lisäksi riskit ovat Semjonin mieleen. Iltaisin hän tyrkkää itsensä hurjaan vauhtiin ja keinuu kunnes kaatuu. Lopuksi hän moukaroit tuolinjalalla sormensa sinertäviksi.

Semjon pitää kovasti tunnottomista sormistaan.

Erityisen hyvin ne kestävät suolavettä, jota aurinko toisinaan valuttaa hänen silmistään.

TEHKÄÄ JOTAIN MAKSIMILLE

Maksim listasi paperille häntä pitkään vaivanneet asiat: kyllästyneisyys, unettomuus, ruokahaluttomuus, vatsakivut, varastettu tikkari, märkä vaippa, nälkä.

Maksim meni lääkärin vastaanotolle, ja piinaava odotus alkoi.

Tutkimusten mukaan Maksim oli täysin tyytyväinen elämäänsä.

Maksim kuntoutui hetkessä, joten huihai! se hänestä.

Kirja-arvostelu

Epäolemisen äärellä

Risto Ahti: *Ei kukaan*, runoja, WSOY 2007

Taiteilijaprofessori Risto Ahti on julkaissut jo yli 20 runokokoelmaa. Ne ovat olleet parhaimmillaan loistavaa ja visio-
nääristä lyriikkaa (kuten esimerkiksi hänen esikoisteoksensa *Talvi on harha* vuodelta 1964) ja huonoimmillaankin vain mitätäänsanomattomia. Ahti on Haavikon tai Linkolan kaltainen persoona, jollaisia tarvittaisiin jähän maamme kulttuuri-
kenttään enemmän.

Ahdin uusin runokokoelma, *Ei kukaan*, käsittelee olematto-
muutta. Kirjassa etsitään aitoa ja vapaata ihmistä. Ihminen on Ahdin mukaan vapaimmillaan nimettömänä. Henkilön rooli ei ole tärkeä, vain hänen ymmärtämisensä tavoitella rakkautta ja vapautta. Aluksi siteerataan Emily Dickinsonia: "Oletko sinäkin ei-kukaan. / Sitten meitä on kaksi." Ahti on samoilla linjoilla: "Kuka olen, sitä en ymmärrä. / Minne menen, / siitä minulla ei ole sanottavaa. / Olen liian rikas eikä puuhailusta tule loppua – / vaunut on tyhjennettävä, / koottava hevoset matkaa varten." Olennaista on se, ettei ihminen hae omaa tietään ryppyotsaisesti, vaan pilke silmäkulmassa. Kuten nykyrunoudessa, kaikki on otettava mahdollisimman vakavasti ja silti vältettävä otsaan syntyviä ryppyjä.

Eräässä *Ei kukaan* -kokoelman runossa taiteilijaksi tunnus-
tautuva puhuja väittää, että "Maailma on täynnä tarpeet-
tomia ihmisiä." Itsetietoisuus voi olla ongelma vapautta tavoitellessa. Ahti ymmärtää tämän. Hän sanoo runoudesta, että "Laulaessani olen kukaan." Tämä on tärkeä huomio. Älyn, aistien ja tunteiden kolminaisuus on ensin omaksuttava ja sitten hylättävä, jos haluaa tulla vapaaksi ihmiseksi: "Kun annat pois kaikki kolme tunnetta, näet maailman laulavan." Vasta antaessaan periksi voi nähdä kaiken puhkeavan kukkaan.

Ahti kirjoittaa proosarunoutta. Säkeet leviävät ja muodostavat eräänlaisia pienenoisia. Niissä käsitellään Ahdille ominaiseen tapaan uskontoa, filosofiaa ja ihmisyyttä. Kirjoittaja käyttää runsaasti vastakkaisuuksia: ihminen on samalla ei kukaan ja kaikki. Lisäksi hän on aina yksinäinen ja aina jonkun seurassa.

Ahdin viime vuosien tai oikeastaan viime vuosikymmenien suurin ongelma on ollut rakentavan kritiikin puute. Hänen tekstinsä ovat saaneet osakseen lähes varauksetonta suitsutusta. Runoilija epäilemättä ansaitsee itsensä kohdistuneet kehut, mutta hänen ainutlaatuisensa kärsii ilman vastustusta tai oikeanlaista samanmielisyyttä. Viimeisissä kokoelmissaan *Kukko tunkiolla* (2002), *Oikkuja ja totuuksia* (2005) ja *Leikkilauluja!* (2006) Ahti on paikoin sortunut liialliseen itsensä ja-
lustalle nostamiseen.

Edellä mainituissa runokokoelmissa, kuten myös uusimmassa, on samoja ansioita ja ongelmia. Ansiot liittyvät joidenkin runojen kirkkaisiin visioihin ja teräviin havaintoihin maailmasta. Hyvää näkemistä on lauseessa "Puutarhurin on helppo hallita niitä ihmisiä, joita tuoksut kuljettavat ja niitä, / joita silmät vievät." Ongelmat taas kuuluvat runoihin, joissa Ahti päätyy ylistämään nerokkuuttaan ja joutuu heikoille jaloille. Esimerkiksi tästä käy viidennen luvun säe "Miten minä, viisas mies, katselen niin turhaa ja epätoivoista unta?" Ahti tietää oman arvonsa, mutta hänenkin pitäisi ymmärtää, että liiallinen kehuminen karkottaa lukijan.

Ongelmista huolimatta Ahdin ajatuksia herättävä proosarunous pulppuaa edelleen rikkaana. *Ei kukaan* on lyhyt kokoelma, mutta siksi siinä onkin vähemmän täyterunoja kuin Ahdin edellisissä kokoelmissa. Kirja on helppolukuinen. Sen intensiteetti ja moraalinen raivo eivät synny nuoruuden valtavasta lyyrisestä vyörytyksestä, vaan vanhan iän seestyneestä raakuudesta. *Ei kukaan* ei aivan lunasta *Leikkilauluja!* -kokoelman herättämiä lupauksia. Kaksi viimeisintä runoteosta tuntuvat hyviltä välitöiltä. Niistä voidaan päätellä, että Ahti ei ole vielä sanonut viimeistä sanaansa.

Esa Mäkipjärvi
esa.makijarvi@phnet.fi

Kirja-arvostelu

Alkuperäiskäsikirjoituksen pitkä matka

Jack Kerouac: *Matkalla*, Tammi 2007, romaani, Markku Lahtela (alkup. suom.) ja Markus Jääskeläinen (lisätyt kohdat ja esipuheet)

Jack Kerouacin *Matkalla*-romaani ilmestyi englanniksi vuonna 1957. Kyseessä on miehen ikään tullut kirja, joka on sukupolvesta toiseen inspiroinut nuoria ja vanhoja etsimään omaa tietään. Suomeksi kirja julkaistiin vuonna 1964 Markku Lahtelan erinomaisena käännöksenä. Sen jälkeen kotimaisella Kerouac-rintamalla oli hiljaista lähes 40 vuotta, kunnes Sammakko-kustantamo alkoi vuosituhaten alussa julkaista uusia suomennoksia. *Matkalla* on merkittävä kirja. Se lanseerasi lopullisesti sittemmin maailmankuuluksi tulleen termin "beat", joka merkitsee marginaalissa eläviä vastakulttuurin edustajia.

Nyt julkaistu *Matkalla*-romaanin uusi painos kantaa tärkeältä kuulostavaa lisänimeä "alkuperäinen versio." Suurin osa kirjasta perustuu edelleen Lahtelan klassikon aseman saaneeseen suomennokseen, mutta mukaan on lisätty paljon tekstiä alkuperäiskustantamon ja Kerouacin itsensä sensuroimasta ensimmäisestä käsikirjoituksesta. Uudet kohdat ja itse romaania edeltävät neljä pitkää esipuhetta on suomentanut Markus Jääskeläinen. Jääskeläinen on aiemmin kääntänyt mm. Kerouacin romaanit *Dharmapummit* (Sammakko 2001) ja *Tuuliajolla Big Surissa* (Sammakko 2002).

Suomennos perustuu elokuussa 2007 markkinoille tulleetseen, Howard Cunnellin toimittamaan teokseen *On the Road. The Original Scroll*. Kerauc kirjoitti tekstin reilun kahden viikon aikana yhdelle paperiin syötettävälle tekstirullalle. Kyseessä on melkoinen kääre, sillä sanoja siinä on lähteestä riippuen noin 150000 ja pituutta koko komeudella on 120 jalkaa. Voidaan siis hyvällä syyllä sanoa, että *Matkalla*, luonnostelunimeltään *The Beat Generation*, syntyi melkoisen kirjoitusvimman tuloksena.

Suurin ero alkuperäisen *Matkalla*-kirjan ja uuden version välillä on hahmojen esiintyminen omilla nimillään. Dean Moriarty on siis Neal Cassady, Carlo Marx tunnetaan kotoisammin Allen Ginsberginä ja Sal Paradiso on Kerouac itse. Kerouac matkaa omaelämäkerrallisessa teoksessa ympäri Yhdysvaltoja, tapaa koko joukon beat-liikkeen ympärille sädekehän luoneita persoonallisuksia ja elää kuin jokainen päivä olisi hänen viimeisensä. Kirjassa esitelty maantiekieräjäelämäntapa on jakanut mielipiteitä. 1950-luvun lopun konservatiiviseen Amerikkaan kirja upposi kuin veitsi voihin, mutta viesti on sittemmin ehtinyt hieman laimentua. *Matkalla* on silti vielä tänäkin päivänä mukaansatempaava ja puhutteleva teos.

Kirjan syntyprosessia ja kirjassa esiintyviä hahmoja ja teemoja valaisevat esipuheet eivät tuo *Matkalla*-kirjan ympärillä pyörivään keskusteluun juurikaan uutta. Ne kirjoitettu asiantuntevasti ja käännetty hyvin, mutta samat asiat löytyvät myös lukuisista Kerouac-elämäkertoista. Itse romaani vie mukanaan. Sitä on vaikea jättää kesken, koska tapahtumat vyöryvät vastustamattomasti eteenpäin eikä kappalejakoja ole. Kerouac olisi varmasti mielissään tästä uudesta käsikirjoituksesta, joka on sensuroimattomana hyvin lähellä hänen alkuperäistä visiotaan. Jopa romaanin virheellinen aloituslause on jätetty korjaamatta: "Nealin näin näin ensimmäisen kerran vähän sen jälkeen kun isäni kuoli." Cunnell vertaa riviä pitkälle matkalle lähtevän, katkonaisesti käynnistyvän auton ääneen.

Beat-liikkeen johtohahmoksi leimautuminen haittasi Kerouacia koko hänen myöhemmän elämänsä ajan. Kirjailija alkoholi-soitui ja kuoli 47-vuotiaana vuonna 1969. *Matkalla*-kirja teki hänestä kuuluisan, mutta tuhosi vähitellen hänen elämänsä. Traagisen miehen kirja on silti elämäniloinen. Vaikka romaanissa olevat hahmot ovat kaikki pakomatalla joko yhteiskunnasta tai itsestään, he löytävät silti toisistaan merkitystä. Lukumatalla käytyään huomaa, että toisenlaisiakin kiinnostavia todellisuksia on olemassa.

Esa Mäkijärvi
esa.makijarvi@phnet.fi

Kirja-arvostelu

Kerros kerrokselta

Günter Grass: *Sipulia kuoriessa*, romaani, Tammi 2007, Oili Suominen (suom.)

Vuonna 1999 Nobelin kirjallispalkinnon voittanut ja vastikään 80 vuotta täyttänyt Günter Grass on suosionsa huipulla. Kuuluisuus johtuu kohusta, joka syntyi hänen paljastettuaan kuuluneensa toisen maailmansodan aikana saksalaisen Waffen SS:n joukko-osastoon. Paljastus tehtiin Grassin nyt suomen-netussa omaelämäkerrallisessa romaanissa *Sipulia kuoriessa*. Kirjassa on kohta, jossa Grass hakee 17-vuotiaana sukellusvenelaivastoon, mutta hänet komennetaan SS:n panssarijoukkoihin.

Kontekstistaan irrotettu kohta johti mediamylläkkään. Grass on pitkään nähty toisen maailmansodan jälkeisenä saksalaisena omatuntona ja arvostelijoiden mukaan kaikki tämä on nyt mennyttä. Kirjasta kuitenkin selviää, että Grass ei ollut kiihkomielinen kansallissosialisti. Hän oli liian nuori ymmärtääkseen niitä kauheuksia, joita propagandan taakse sisältyi. Tämä on tietenkin sama argumentti, jota useimmat saksalaiset käyttivät toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. *Sipulia kuoriessa* -romaanin lukemisen jälkeen Grass saa siitä huolimatta puhtaat paperit. Hänen ainoa todellinen virheensä oli pysyä vaiti liian pitkään.

Sipulia kuoriessa kertoo tietenkin myös paljosta muustakin kuin sota-ajasta. Se alkaa Grassin varhaisesta lapsuudesta ja päättyy *Peltirumpu*-esikoisromaanin ja läpimurtoteoksen julkaisuun vuonna 1959. Elämänsä alkutaipaleella kirjailija asuu monessa paikassa, mutta mielessä siintää mystinen kotikaupunkki Danzig, joka nykyään kuuluu Puolaan. *Sipulia* käytetään muistin vertauskuvana ja sitä kuoritaan kerros kerrokselta matkalla kohti alimpia ja häpeällisimpiä kerroksia. Kaikkea ei tietenkään kerrota, eikä kaikkea voi muistaa. Kirjailija puhuu alussa tarinoista, "jotka tuntuvat todellisemmilta kuin elämä."

Muistin jättämät väistämättömät aukot korvataan nopeilla siirtymillä seuraavaan aikakauteen. Romaani liikkuu kronologisesti, mutta siirtyy välillä nykyhetkeäkin sivuaviin lyhyisiin kohtauksiin. Paperille laitetut ajatukset kuvaavat kiehtovasti Grassin henkilöhistoriaa ja hänen persoonallisuutensa kehitystä. Parasta lopputuloksessa on, että kirja ei yritä olla jälkiviisas.

Menneisyys painaa jokaista ihmistä, mutta etenkin historiallisessa murrosvaiheessa eläneitä. Siitäkin syystä Grassin kirja on tärkeä henkilökohtainen tunnustus.

Historian ymmärtäminen on monelle vaikeaa. Grassin omaelämäkerran kirjoittanut Michael Jürgs ilmoitti vuonna 2006, kuinka Waffen SS:ään kuulumisen lopetti erään suuren moraali-instituution. Lisäksi kirjailijan ystävä ja puolalainen poliitikko Lech Walesa ehti vaatia Grassin saamaa Danzigin kaupungin kunniakansalaisuuden peruuttamista. Walesa perui puheensa myöhemmin ja ilmoitti kirjailijan näyttäneen "hyvää esimerkkiä." Myös monet kirjailijat ovat rientäneet Grassin tueksi. Ristiriitaisuuden ei pitäisi kuitenkaan estää ketään lukemasta *Sipulia kuoriessa* -romania. Waffen SS:ään liittymistä ei pitäisi ottaa lähtökohdaksi tekstin tarkastelulle, vaan yhdeksi teemaa tukevaksi osa-alueeksi. Kyseessä on syvälinen teos, jota ei pidä eikä saa ohittaa yhdellä nopealla pyyhkäisyllä.

Grassin edellisiin kirjoihin verrattuna *Sipulia kuoriessa* on helpopoluisempi. Oili Suominen käännös on sujuva ja asiasta toiseen siirrytään saumattomasti. Romaani ei ole mestariteos, mutta se ottaa paikkansa sekä kirjailijasta itsestään että saksalaisesta persoonallisuudesta kiinnostuneiden hyllyssä Grassin kirjan saamasta vastaanotosta voi päätellä, että Saksan kipupisteitä ei ole vielä pitkään aikaan käsitelty loppuun. *Sipulia kuoriessa* osoittaa, että kirjallisuudella on oma tärkeä paikkansa moraalisten kysymysten esittäjänä. *Sipuli* on Grassin osalta kirjoitettu loppuun. Kirjan viimeisessä lauseessa hän ilmoittaa, että enempään "kertomiseen minulla ei riitä sipuleita eikä halua."

Esa Mäkijärvi
esa.makijarvi@phnet.fi

Kirja-arvostelu

Leikin loppu

Saila Susiluoto: *Missä leikki loppuu*, runoja, Otava 2007

Saila Susiluodon kolme aiempaa runokokoelmaa osoittivat hänen olevan yksi Suomen parhaimpia proosarunoilijoita. Etenkin *Aurinkokierto*-kokoelma (Otava 2005) oli haavoittuvuudessaan ja tarkassa kerronnassaan yksi viime vuosien parhaimpia kotimaisia runoteoksia. Susiluodon kirkas runoilijanäni on tuonut hänelle palkintoja ja tunnustusta, vaikka todellinen mestariteos onkin vielä tekemättä.

Neljäs runoteos, *Missä leikki loppuu*, jatkaa edellisten kirjojen linjalla liikkuva satujen maailmassa, mutta kertoen kuitenkin vakavista asioista. Runot eivät tällä kertaa muodosta yhtenäistä tarinaa, mutta ne pyöriävät saman kohtaloihin liittyvän teeman ympärillä. Ensimmäisessä osassa kertojina toimivat vapaamittaista runoa käyttävä Erika ja proosallisempaa muotoa suosiva Lola. Naiset kertovat surulliset tarinansa, jotka saavat synkempiä ja groteskimpia muotoja kuin Susiluodon edellisten kokoelmien hahmojen kohdalla. Maailma nähdään pimeänä paikkana: "Luen valkeista ruumisarkuista / ennustuksia, ne eivät pidä paikkaansa, mutta pelot pitävät. / Nyt lumi, äänettömät aplodit / melu teloitusten jälkeen." Toisaalta on myös hetkiä, jolloin "aurinko on täysi tänään."

Toinen osa sisältää pitkän Mustat linnut -runon. Se liikkuu kirjoittajalle tutuissa satumaisemissa. Saduissa ja runoudessa on yhteistä se, että kaikki on mahdollista. Lähtöasetelma on synkkä: "Sinä yönä taivaalle nousi punainen kuu, harvahanpaisen lähiön / ylle, lumeen tuhkahtuvan lähiön ylle." Onneksi lopussa annetaan toivoa: "Hän sanoi että mustarastas tuo kuoleman. / Mutta koko ikäni se on laulanut noissa puissa." Näiden sanojen jälkeen kirjaan lisätään uusi elementti, sillä mukana on piirroksia linnuista ja puusta. Ratkaisu toimii, koska sitä ei käytetä tämän enempää. Mustavalkoisten, yksinkertaisten kuvien käyttö on hyvä keino tuoda pitkään ja runsassanaiseen kirjaan vaihtelua.

Myös tyyli vaihtelee Susiluodon edellisiä kirjoja enemmän. Proosarunous on yhä hallitseva elementti, mutta myös merkkejä muusta on havaittavissa. Välillä kuljetaan onnistuneesti vapaassa mitassa ja toisinaan taas käytetään vähemmän onnistuneesti riimejä. Alun "paljon pahaa / vähän rahaa / pelkkää vahaa / muovailtavaa" on tavoitellusta lapsenomaisuudestaan huolimatta pelkkää sanahelinää. Harha-askelista huolimatta on ilahduttavaa huomata, että Susiluoto hakee rohkeasti uusia ilmaisumuotoja.

Kolmas ja neljäs osa vievät Lolan tarinan päätökseensä. Matkalla koetaan kovia, mutta aivan kirjan lopussa tapahtuva synnytys luo uskoa. Uusi elämä nousee tuhkasta ja verestä: "ja heinä lumen raskaan painon alla ja syntyvä lapsi / ja äiti ja odottava käsi kun se ottaa lapsen vastaan / ja on kalvojen ja lapsiveden ja veren ja yltäkyläisen elämän peitossa."

Missä leikki loppuu kertoo mahdollottomasta maailmasta, jossa inhimillisyys on tukahdutettu. Miehet voimat alistavat ihmisiä ja tarkkailevat heitä. Mukana on paljon ruumiinnesteitä ja muuta synkkää sanastoa, mutta Susiluoto ei ole unohtanut elämän ihmeellisyyttä. Kirja on idealtaan omaperäinen, mutta sen suurin ongelma on sanojen yllätyksättömyys. Susiluoto ei ole ennenkään pelännyt käyttää kuluneita ilmaisuja, mutta kliseitäkin voi olla liikaa. Pitkälti yli satasivuisessa kirjassa on liikaa täyterunoja, jotka eivät tuo tarinoihin mitään uutta. Onneksi kärsivällisyys palkitaan. Runoilijan ääni kuuluu taas pienen suvantovaiheen jälkeen kirkkaana ja mahdoton on mahdollista.

Esa Mäkijärvi
esa.makijarvi@phnet.fi

Kriittisen kuulumisia

Syksyn luentosarjat yliopistolla sujuivat mallikkaasti loppuun saakka. Sivistyksen sekä eurooppalaisuuden ajankohtaisia kysymyksiä pohtineet sarjat tarjosivat monia painokkaita alustuksia ja hyviä keskusteluja. Yleisöä oli paikalla enemmän kuin parina edellisenä syksynä ja tunnelma oli hyvä. Tässä numerossa on tarjolla joitain näytteitä näistä sekä aiemmin syksyllä Kiasmassa pidetyistä luennoista. Ratkaiseeko sivistys maailman ongelmat -sarjan puheenvuoroja julkaistaan *Futura*-lehden numerossa 1/2008.

Luentosarjojen ja erilaisten säännöllisesti kokoontuvien piirien lisäksi Kriittinen oli eräiden muiden tahojen ja kansalaisjärjestöjen kanssa järjestämässä Itsenäisyyspäivän matineaa Kansallissalissa. Komissaari Olli Rehlin juhlapuhetta seurasi joukko pyydettyjä puheenvuoroja, joissa itsenäisyyttä käsiteltiin hyvinkin monista näkökulmista. Musiikkia oli luonnollisesti myös tarjolla. Arvokas, mutta moniääninen ja hyvinkin kriittisiä puheenvuoroja tarjoileva juhla oli yritys etsiä jälleen uudenlaisia sävyjä itsenäisyyspäivän viettoon. Ja puheenvuorojen pohjalta ehkä jatketaan julkista keskustelua jossain sopivassa yhteydessä.

Kriittinen korkeakoulu ry:n syyskokous valitsi yhdistyksen puheenjohtajaksi edelleen taidemaalari Heli Heikkisen. Johtokunnan jäsenistä erovuorossa ollut kääntäjä Tarja Roinila ei halunnut jatkaa, ja uudeksi jäseneksi valittiin dosentti, uskontotieteilijä Maiju Lehmijoki-Gardner. Johtokunnassa jatkavat edelleen filosofi, psykoterapeutti Elli Arivaara, kirjallisuudentutkija Sanna Nyqvist,

pianisti Minna Pöllänen, intendentti Marja Sakari, kirjailija Hannu Simpura sekä yhteiskunnallisen työn sihteeri Ilkka Sipiläinen. Kokous hyväksyi myös toimintasuunnitelman ja talousarvion vuodelle 2008. Toimintaa jatketaan edellisten vuosien tapaan, ja sitä pyritään varovaisesti myös laajentamaan.

Vuonna 2008 Kriittinen korkeakoulu täyttää 40 vuotta. Juhlan merkeissä tullaan järjestämään erilaisia tilaisuuksia, joista kerromme tarkemmin seuraavassa numerossa. Myös historiikki on tekeillä. Kaikkien Kriittisen toiminnassa eri tavoin mukana olleiden ja siitä kiinnostuneiden muistelot ja pohdinnat ovat tässä käyttökelpoista materiaalia. Jos sinulla siis on jotain aineistoa, muistikuvia tai kommentteja, joita voisit antaa tässä työssä käytettäväksi, ota yhteyttä historiikin kokoajaan Eero Ojaseen p. 040 5716 200

Katsaus ilmestyy ensi vuonna neljä kertaa, siis tähänastista useammin, ja se tulee entiseen tapaan jäsenille automaattisesti, mutta se on nyt myös tilattavissa ja ostettavissa oleva lehti. Tällä hetkellä Katsauksen irtonumeroita myy Akateeminen kirjakauppa Helsingissä. Lehden voit siis mainiosti tilata toimiston osoitteesta vaikkapa ystävälle lahjaksi.

Oikein hyvää vuotta 2008 kaikille!

Eero Ojanen, toiminnanjohtaja

Kevään toimintaa

KUVATAIDEKOULU

Työskentely painottuu maalaukseen ja piirustukseen. Opiskelu on yksilöllistä, pääasiassa havaintoon perustuvaa ja myös väri-ilmaisuun houkuttavaa. Ohjelmaan sisältyy kotitehtäviä. Lähtökohtana maisema, asetelma, tila tai ihminen. Maanantaisin 7.1.–14.4. (ei 24.3.) klo 9.30–13.30 Laivurinkadulla. Opettajana taidemaalari Heli Heikkinen. Oppilas tuo omat materiaalit. Hinta 150 euroa.

KRITIikkITYÖPAJA

Maalausta, piirustusta sekä mahdollisesti muita kuvataiteen aloja harrastaville. Ryhmässä puidaan annetuista aiheista itsenäisesti tehtyjä teoksia. Sekä kaikille yhteisiä että yksilöllisiä aiheita. Halukkaille pyritään järjestämään mahdollisuus yhteisnäyttelyyn osallistumiseen. Kokoontumiset ke 16.1., ke 6.2., to 28.2., to 20.3. ja ke 9.4., klo 17–20 Albertinkadulla. Opettajana taidemaalari Heli Heikkinen. Hinta 120 euroa. Ilmoittautumiset 10.1. mennessä.

Lisäksi keväällä tehdään kierroksia gallerioiden ja museoiden vaihtuviin näyttelyihin kuvataiteilija Marja Väättäisen johdolla. Ensimmäinen kierros tehdään sunnuntaina 13.1. klo 12–15 Taidekoti Korpelässä. Kevään koko ohjelma varmistuu myöhemmin. Ilmoittautumiset koulun toimistolle.

KIRJOITTAMISEN LEMPEÄT ALKEET

1.–2.2. ja 8.–9.2.08 pe klo 17.30–21 ja la klo 12–19. Opettajat, kirjailijat Vilja-Tuulia Huotarinen ja Hannu Simpura, antavat palautteen osallistujien teksteistä työpajoissa sekä tutustuttavat proosan, draaman ja lyriikan perusasioihin. Lempeät alkeet sopivat myös kirjoittajille, jotka eivät ole aiemmin osallistuneet kirjoituskursseille. Kurssi kokoontuu Albertinkadulla. Hinta 150 euroa. Ilmoittautumiset 21.1. mennessä.

KIRJOITTAJAKOULU 2008–2010

Kaksivuotiseen kirjoittajakouluun valitaan oppilaat ennakkotehtävien ja haastattelun perusteella. Lähetä koulun toimistolle 4–10 liuskan mittainen, tunnekehitystäsi kuvaava omaelämäkerta sekä lisäksi runoja, novelleja, kertomuksia, romaanikatkelmia, esseitä tai muuta proosaa sekä yhteystietosi. Ennakkotehtävien tulee olla perillä viimeistään 10.6.08 klo 16. Kaikki ennakkotehtävän lähettäneet kutsutaan kirjalliseen haastatteluun, joka pidetään elokuussa. Koulutus alkaa syyskuun alussa. Koulun hinta 440 euroa /lukukausi.

VIRTA-MUSIIKKIMATKA

Suosittujen Virtaa-klubien vetäjä, pianisti Minna Pöllänen johdattelee pianon ääressä ymmärtämään klassisen musiikin rakenteita, taustoja ja yhteyksiä muihin taiteisiin. Musiikin teoriaa ei tarvitse tuntea. Keväällä edetään keskiajan musiikista Bachiin. Tiistaisin 22.1.–1.4. (ei 19.2.) klo 18.00–19.30 Etu-Töölössä. Hinta 60 euroa. Ilmoittautumiset 17.1. mennessä.

FILOSOFIAN KLASSIKKOSEMINAARI

Seminaarissa pohditaan eksistenssifilosofian, fenomenologian ja hermeneutiikan kysymyksiä keskeisten tekstien innoittamina. Tekstejä merkittäviltä ajattelijoilta kuten Kierkegaard, Jaspers, Heidegger, Merleau-Ponty, Gadamer ja Habermas. Keskustelua käydään rennolla otteella. Tule rohkeasti mukaan! Tiistaisin 15.1.–8.4. (ei 19.2.) klo 17–18.30 Albertinkadulla FL, tutkija Miika Luodon johdolla. Hinta 70 euroa. Ilmoittautumiset 10.1. mennessä.

YLEISÖLUENNOT

Kuvataiteilijan muuttuva työnkuva Katseen filosofiaa -yleisöluento-sarja Kiasmassa 13.2.–26.3. keskiviikkoisin klo 17–19, seminaarihuone ala-aulassa. Vapaa pääsy.

- 13.2. Tohtoriopiskelijoiden paneelikeskustelu
- 20.2. kuvanveistäjä Virpi Kanto, 27.2. kuvataideakatemian rehtori Maria Hirvi,
- 19.3. kuvanveistäjä Sanna Sarva, 26.3. taidemaalari Marika Mäkelä, kaikkien aihe: Taiteilijan työstä ja tehtävästä

Maanantai-iltojen yleisöluennot yliopistolla alkavat maaliskuun alussa. Tarkempi ohjelma ilmoitetaan myöhemmin.

Kriittinen korkeakoulu on mukana järjestämässä Pasilan kirjaston lkuisesti ajassa -tilaisuuksia, joissa Tuomas Nevanlinna keskustelelee eri vieraiden kanssa. Kevään illat ke 13.2., 12.3. ja 16.4. klo 17.30 kirjaston auditoriossa.

SOKRAATTISET DIALOGIT

FM, psykoterapeutti Elli Arivaaran vetämät Sokraattiset dialogit jatkuvat keskiviikkoisin 13.2.–14.5. (yhteensä 10 kertaa). Tarkemmat aiheet ilmoitetaan myöhemmin.

"Miten ilmenee tämä sanankäyttäjän tosiasiallinen voimattomuus sanan välittäjän, julkaisuvälineiden omistajan, edessä?"

Kirjailijalla on edessään kokemustensa, elämystensä, mielikuviansa, ajatustensa universumi. Mitä hän tästä kaikkeudesta hahmottaa kirjalliseksi teokseksi, on ensi kädessä hänen asiansa. Jos julkaisija/kustantaja puuttuu siihen ohjaavasti 'liikeperiaatteiden' tai poliittis-sosiaalisten käsitystensä mukaan, tai liian ahtaan esteettisen teorian mukaan, vääristyy tämä perustava prosessi. On tosiasia, että sellaista sanan ohjaamista ja vääristämistä harjoitetaan. Voidaan kiistellä siitä, missä määrin sitä tapahtuu. Ehkä enemmän lehden- kuin kirjankustantajain taholla. Olemme niin tottuneet tähän tosiasiaan, että tuskin sitä huomaamme. Tämä on tilanne 'vapaassa' länsimaaisessa yhteiskunnassa. Tietenkin se on valoisampi kuin kommunistisessa yhteiskunnassa. Meillä sentään 'liikeperiaatteet' voivat sallia teoksen julkaisemisen, vaikka sen sisältö ei lankea yhteen kustantajan näkemyksen kanssa. Meillä myös kustantajan 'liberaalinen', 'kulttuuriystävällinen' traditio voi pelastaa teoksen. Ja on olemassa oikeutettua teosten/kirjoitusten muokkaamista; rajasta voidaan kiistellä."

(Reijo Wilenius: "Kirjailijan ja lukijan luopuminen", *Katsaus* 4/1961)

"Sanan tai lauseen ymmärtäminen merkitsee, että liitämme siihen kirjoittajan/puhujan tarkoittaman käsitteen tai mielikuvan tai näitten yhdistelmän. Yksilöllinen sanankäyttö, kohtaamme sen sitten kirjassa tai keskustelussa, vaatii suurempaa sisäistä aktiivisuutta käsitteiden ja mielikuvien maailmassa kuin kaavamainen sanankäyttö, jonka ymmärtäminen on sangen koneellinen tapahtuma. Kun jatkuvasti kohtaamme ainoastaan epäpersoonallista sanaa, vakiintuu käsitteiden ja mielikuvien liike mielessämme tiettyihin uriin. Urat käyvät yhä syvemmiksi; mahdollisuus yksilölliseen ajatteluun ja tuntemiseen vähenee. Yksilö on sisäisesti sidottu, ja tämän laatuinen epävapaus on olennaisempaa kuin ulkonainen vankeus.

Hyvin toimiva kirjallinen yhteisö on yksilöllisen hengenelämän virittäjä. Se on eräässä mielessä yhteiskunnan elävä ydin, jonka kautta kasvu ja kehitys tapahtuu. Onko sen elinehtojen toteaminen ja puolustaminen taistelua tuulimyllyjä vastaan?"

(Reijo Wilenius: "Kirjailijan ja lukijan luopuminen", *Katsaus* 4/1961)

"Tuntuuko teistä siltä, että suomalaisessa kirjallisuudessa eletään poikkeuksellisen kiihkeätä luomiskautta verrattuna muihin länsimaihin?"

Tietoni eivät riitä pätevään vertailuun, mutta luulen, että meidän ei kannata yltyä itsetyytyväisiksi. Kielellinen eristyisytemme ei ole pahaksi vain sikäli, ettei kirjallisuutemme pääse levittämään mainettamme kaikkeen maailmaan. Vähintään yhtä valitettavaa on, että kirjallisuutemme ei joudu sellaisen ulkomaisen arvostelun kohteeksi, joka pakottaisi meidät tarkistamaan helposti suhteettomiksi paisuvia arvostuksia. Umpion tyvenessä käsitykset helposti vääristyvät ja siinä elää jatkuvasti outo paikallinen itsetunto, vaikka kansallisen kritiikin uskotaan olevan muodissa.

Ulkomaisten hengentapahtumien väheksyminen on helpoin ratkaisu, jos tiedämme vähän ja jos asioiden moninaisuus hämmentää."

("Katsaus" keskustelee Pentti Holapan kanssa", *Katsaus* 2/1962)